

Faunabeheereenheid Fryslân
Secretariaat
Postbus 180
8400 AD GORREDIJK

postbus 20120
8900 hm leeuwarden
tweebaksmarkt 52
(058) 292 59 25

www.fryslan.frl
provincie@fryslan.frl
www.twitter.com/provfryslan

Leeuwarden, 25 maart 2025

Verzonden, **28 MAART 2025**

Ons kenmerk : 02344154
Domein/ Team :
Behandeld door : Team Groene Regelgeving / (058) 292 89 95 of wnb@fryslan.frl
Uw kenmerk :
Bijlage(n) : 4

Onderwerp : PF-2024/279906. Omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit populatiebeheer grauwe ganzen in de vorm van:
a. afschot koppelvormende grauwe ganzen;
b. legselbeperking grauwe ganzen;
c. afschot van grauwe ganzen in de maanden april tot en met september.

Geacht bestuur,

Op 21 februari 2025 hebben wij uw definitieve aanvraag ontvangen voor een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit op grond van de Omgevingswet (verder: Ow). De aanvraag betreft de uitvoering van maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aan gewassen veroorzaakt door grauwe gans (*Anser anser*), grote Canadese gans (*Branta canadensis*) in al hun verschijningsvormen. U streeft ernaar gewasschade te verminderen door het beheer van de populaties van de genoemde ganzensoorten. Hiermee verwacht u dat de schade zal afnemen tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau, zoals vastgesteld in de Nota Faunabeleid Fryslân. Uw aanvraag is geregistreerd onder het zaaknummer 279906.

Het populatiebeheer zoals door u aangevraagd omvat een combinatie van nestbehandeling, koppelreductie en afschot, zoals hieronder gespecificeerd voor:

- afschot van koppelvormende grauwe ganzen (*Anser anser*) en grote Canadese ganzen (*Branta canadensis*) in de maand februari in de gehele provincie.
- legselbeperking van grauwe ganzen (idem) en grote Canadese ganzen (idem) in de maanden januari tot en met mei in de gehele provincie.
- afschot van grauwe ganzen (idem) en grote Canadese ganzen (idem) in de maanden maart t/m september in de gehele provincie.

- d. Populatiebeheer middels ruivangsten van grauwe ganzen, grote Canadese ganzen in de maanden juni tot en met augustus in de gehele provincie.

Deze maatregelen zijn opgenomen in het Faunabeheerplan Fryslân 2024-2029 (verder: FBP) dat op 25 maart 2025 door ons college van de gedeputeerde staten (gedeeltelijk) is goedgekeurd. Naast de informatie in het FBP heeft u bij uw aanvraag van 21 februari 2025 nadere informatie ter ondersteuning van uw aanvraag aangeleverd. U verzoekt om de door u gevraagde omgevingsvergunning te baseren op de integrale tekst van uw FBP en de extra aangeleverde informatie.

De omgevingsvergunning wordt aangevraagd voor een periode van 5 jaar (2025 - 2029) en betreft populatiebeheer.

Besluit

Wij hebben op basis hiervan besloten de gevraagde omgevingsvergunning voor een flora en fauna-activiteit (artikel 5.1, tweede lid, onder g, Ow jo. artikel 11.37 van het Besluit activiteiten leefomgeving) onder de onderstaande voorschriften gedeeltelijk te verlenen (artikel 8.74j van het Besluit kwaliteit leefomgeving), voor zover de aanvraag ziet op het opzettelijk doden van koppelvormers, afschot in het kader van populatiebeheer en legselbeheer ten aanzien van grauwe ganzen (zie hierboven onderdelen a t/m c van de aanvraag) in al hun verschijningsvormen. De flora en fauna-activiteit betreft dus het opzettelijk doden van de grauwe gans in al hun verschijningsvormen, evenals het vernielen van hun eieren.

Afschot (niet zijnde koppelvormers)

De vergunning voor afschot (niet zijnde koppelbeheer) wordt verleend voor de maanden april t/m september.

Afschot koppelvormers en legselbeheer

Voor afschot in het kader van koppelbeheer wordt de vergunning verleend voor de maand februari. Voor legselbeheer wordt de vergunning verleend voor de maanden januari t/m mei.

Gebied waarvoor de vergunning wordt verleend

De vergunning wordt verleend voor zover de aanvraag ziet op de gronden binnen de provincie Fryslân, met uitzondering van Natura 2000-gebieden. De uitzondering voor Natura 2000-gebieden geldt niet indien op voorhand vast staat dat bij de uitvoering geen significant negatieve effecten plaatsvinden op het Natura 2000-gebied dan wel voor de uitvoering een separate vergunning (of daarmee gelijk te stellen toestemming) voor een Natura 2000-activiteit is verkregen.

Belang waarvoor de vergunning wordt verleend

De vergunning wordt verleend ter voorkoming en beperking van belangrijke schade aan gras en landbouwgewassen.

Afwijzing aanvraag grote Canadese gans (vooralsnog)

De huidige aanvraag voor populatiebeheer van de grote Canadese gans wordt afgewezen. Mogelijk kan in de toekomst een nieuwe aanvraag wel tot een omgevingsvergunning leiden.

Nog geen besluit op aanvraag ruivangsten

Op de aanvraag om een vergunning voor ruivangsten wordt nu nog niet beslist. Wij zullen u eerst een brief met een verzoek om nadere informatie toezenden. Daarover gaan wij graag verder met u in gesprek.

Voorschriften

Algemeen

1. De omgevingsvergunning is aangevraagd door en staat op naam van de Faunabeheereenheid Fryslân (hierna: vergunninghouder). De vergunninghouder is te allen tijde verantwoordelijk voor de naleving van de voorschriften.
2. De omgevingsvergunning is alleen van toepassing op de activiteiten en verbodsbepalingen, zoals deze zijn aangevraagd en in dit besluit zijn benoemd in bijlage A1.1. onder 'Beschrijving van het project of andere handeling'.
3. De vergunninghouder dient de activiteiten uit te voeren conform aanvraag, met de daarbij behorende stukken. Afwijkingen en wijzigingen behoeven schriftelijke toestemming van het bevoegd gezag.
4. Indien er tegenstrijdigheden bestaan tussen deze omgevingsvergunning enerzijds en de aanvraag en het FBP anderzijds, dan prevaleert onderhavige vergunning.
5. De vergunninghouder dient gemachtigden c.q. feitelijk uitvoerders van deze vergunning vooraf te wijzen op dat de uitvoering van deze vergunning mogelijk een Natura 2000-activiteit betreft, waarvoor een aparte vergunning dient te worden verkregen. Zowel vergunninghouder als de gemachtigden c.q. de feitelijke uitvoerders kunnen hierop afzonderlijk en gezamenlijk door het bevoegd gezag in rechte worden aangesproken.
6. Gedode dieren dienen in ieder geval ter voorkoming ter verspreiding van ziekten zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk bij het verlaten van de locatie van afschot, te worden opgeruimd.

Machtiging gebruik omgevingsvergunning

7. Vergunninghouder is bevoegd deze omgevingsvergunning op een door de vergunninghouder te bepalen wijze over te dragen aan een feitelijke gebruiker, terreinbeheerende organisatie (hierna: TBO) of Wildbeheereenheid (hierna: Wbe). TBO's en Wbe's mogen doormachtigen op de door de FBE bepaalde wijze aan feitelijke gebruikers welke uitvoering geven aan de vergunning onder regie van een Wbe.
8. De machtiging van de vergunning bevat in elk geval de naam, het adres, de woonplaats en het telefoonnummer van de ontvanger en het gebied waar de schadebestrijding zal plaatsvinden. Aan de machtiging dient een kopie van deze vergunning te zijn toegevoegd.
9. De vergunninghouder houdt een registratie bij van alle gemachtigde personen (ook aangeduid als: feitelijke gebruikers) van deze vergunning. Het overzicht dient op eerste vordering van een daartoe bevoegde (toezichthoudende) ambtenaar ter inzage te worden afgegeven;
10. De vergunninghouder dient te machtigen personen en instanties nadrukkelijk te wijzen op de specifieke voorschriften ten aanzien van het gebruik, o.a. door bij afgifte van een machtiging tevens een gewaarmerkte kopie van de omgevingsvergunning met eventueel bijbehorende bijlage(n) te verstrekken en te wijzen op de bepalingen t.a.v. de Ow.
11. Hetgeen benoemd onder voorschriften 8, 9 en 10 geldt eveneens voor Wbe's in geval van het doormachtigen aan personen aangesloten bij, of uitvoerend werkzaam onder regie van de Wbe.
12. De verantwoordelijkheid van de vergunninghouder laat elke verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van de individuele gemachtigde en/of feitelijke gebruiker van de omgevingsvergunning voor het naleven van voorschriften en andere wettelijke bepalingen onverlet.
13. Ten behoeve van de uitvoering van de maatregel buiten de Natura 2000-gebieden zal als het gaat weidevogelgebieden (kans- en kerngebieden) afstemming worden gezocht met het in dat gebied actief zijnde Agrarisch Collectief.
14. In de door GS aangewezen ganzenfoeragegebieden wordt geen gebruik gemaakt van deze vergunning in de volgende perioden:

- a. van 1 november t/m 31 maart bij aanwijzing van een ganzenfoerageergebied; en aanvullend daarop;
 - b. van 1 april t/m 31 mei bij aanwijzing van het gebied voor de brandgans.
15. Op verzoek van Gedeputeerde Staten daartoe, dient een door de vergunninghouder verstrekte machtiging terstond te worden ingetrokken. Deze intrekking dient te geschieden door de TBO of Wbe hiervan schriftelijk op de hoogte te stellen.

Rapportage

16. De vergunninghouder rapporteert jaarlijks aan GS conform artikel 5.7 van de Omgevingsverordening Fryslân 2022.
17. Feitelijke gebruikers van de vergunning, TBO's en Wbe's zijn verplicht acties met en zonder resultaten van het gebruik van de vergunning bij Fbe te rapporteren binnen 7 dagen na de actie, zodat de vergunninghouder aan diens rapportageplicht kan voldoen. Dit laat onverlet dat het afschot conform het FBP binnen 24 uur in FRS moet zijn ingevoerd.

Gebruik vergunning legselbeperking (ook wel: nestbehandeling en legselbeheer)

18. Gemachtigde uitvoerders mogen taken uitvoeren met hulp van personeel en/of vrijwilligers welke onder supervisie meewerken aan de legselbeperkende handelingen.
19. Bij nestbehandeling moeten tenminste 2 eieren in het nest worden achtergelaten. Wél moeten alle eieren worden behandeld.
20. Toegestane behandelingen van de eieren zijn; het rapen van eieren met het doel deze te vernietigen, of het behandelen van de eieren door ze lek te prikken, te oliën of te schudden waardoor de behandelde eieren niet langer uit zullen komen. Bij het prikken dient het ei volledig doorboort te worden, bij het bedekken met olie dient het gehele ei bedekt te worden met (plantaardige)olie.

Gebruik vergunning afschot ('gewone' en koppelvormende) ganzen

21. Ten behoeve van de uitvoering van de vergunning wordt gebruik gemaakt van de volgende middelen:
1. het hagel- geweer of de kogelbuks - tenminste kaliber 5,6 x 26,7 (.22 Magnum)
 2. honden, niet zijnde lange honden, ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, flora en fauna, zulks met inachtneming van de regels zoals gesteld in het Besluit beheer en schadebestrijding dieren
 3. binnen de afpalingskring van een eendenkooi als bedoeld in art. 11.83, lid 1 onder c Bal;
 4. vanaf maart met gebruikmaking van een lokmiddel (incl. elektronisch) waarmee lokgeluiden kunnen worden gemaakt als bedoeld onder art. 11.40 lid 2 d Bal;
 5. het doden met gebruikmaking van lokvoer;
 6. het doden door middel van slag-, snij- en steekwapens of het geweer voor in nood verkerende gewonde vogels.
22. Gebruik van de vergunning met betrekking tot het doden met gebruikmaking van een geweer, waarbij wordt gehandeld in afwijking van de regels, inzake;
1. de omvang van het jachtveld (11.76, lid 1 Bal);
 2. het doden met gebruikmaking van een geweer, voorzien van geluiddemper (art. 11.79, lid 5 Bal);
 3. gebruik van het geweer één uur voor zonsopkomst tot één uur na zonsondergang (art. 11.83, lid 1 a Bal);
 4. binnen de in een omgevingsplan aangewezen bebouwingscontour jacht¹, of op terreinen die onmiddellijk aan die bebouwingscontour grenzen (art. 11.83, lid 1 b Bal).

¹ Als bedoeld in [art. 5.165a Besluit kwaliteit leefomgeving](#) (Bkl)

23. Het gebruik van het kogelgeweer is beperkt tot het schieten op ganzen voor zover deze zich op de grond bevinden.
24. Een door koppelreductie of afschot gewond geraakte, in nood verkerende gans, wordt zo snel mogelijk gedood met gebruikmaking van een geweer.
25. Indien een door koppelreductie of afschot gewond geraakte, in nood verkerende gans, vanuit veiligheidsoverwegingen niet met een geweer kan worden gedood, dan wordt deze, zo nodig met behulp van een hond, gevangen en gedood met een geschikt slag-, snij- of steekwapen.
26. Ingeval afschot onder regie van een TBO of Wbe plaats vindt, dient de feitelijke gebruiker van de omgevingsvergunning dit aan een daartoe bevoegde toezichthoudende ambtenaar te kunnen aantonen. Tevens dient hij te kunnen aantonen te beschikken over een geldige jachtakte en, ingeval de TBO of Wbe hierover niet reeds beschikt, een grondgebruikersverklaring.
27. Ringen en halsbanden die aan gedode vogels worden aangetroffen moeten worden gemeld bij het Vogeltrekstation (NIOO-KNAW), via www.vogeltrekstation.nl of worden opgestuurd naar Postbus 50, 6700 AB Wageningen.

Overige voorschriften

28. Jaarlijks dient de uitkomst van de door SOVON uitgevoerde zomertelling gebruikt te worden om voor zowel de grauwe gans de in het FBP genoemde berekeningswijze uit te voeren conform de methodiek, zoals opgesteld door SOVON² (zie bijlage 2 bij dit besluit) met de daarvoor opgestelde GRP als ondergrens³. De uitkomst van de telling en de uitkomst van de berekening dient jaarlijks uiterlijk op 31 december via wmb@fryslan.nl onder vermelding van bovengenoemd zaaknummer door te geven aan het team Groene Regelgeving van de provincie Fryslân.
29. Indien voor een ganzensoort uit de berekening als bedoeld in voorschrift 28 volgt dat $A_{min}(t+1)$ kleiner of gelijk is aan het GRP, dan kan deze vergunning in de eerstvolgende beheerperiode (1 februari t/m 30 september) voor de betreffende soort niet gebruikt worden. Hierbij geldt als GRP:
 - a. Voor de grauwe gans: 7.150 individuen.
30. Wanneer in een kalenderjaar in de provincie Fryslân de populatieomvang van de grauwe gans dusdanig is afgenomen dat aannemelijk is dat de zomerschade onder de € 500.000,- zal blijven, mag geen gebruik meer worden gemaakt van deze omgevingsvergunning. Vergunninghouder dient de gemachtigden c.q. de uitvoerende jachtaktehouders in dit geval terstond te informeren dat vanaf dat moment geen gebruik van de vergunning mag worden gemaakt. GS is in zo'n geval bevoegd de onderhavige omgevingsvergunning in te trekken.

Zorgplicht

Wij wijzen u erop dat u in alle gevallen te maken heeft met de Specifieke Zorgplicht voor natuur en in het wild levende dieren, zoals verwoord in artikel 11.6 en artikel 11.27 Besluit activiteiten leefomgeving. Ingevolge deze bepalingen neemt een ieder voldoende zorg in acht voor de natuur, in het wild levende dieren en planten en hun directe omgeving. Daarnaast dient een ieder die een in het wild levend dier doodt of vangt op grond van artikel 11.28 van het Bal te voorkomen dat het dier onnodig lijdt. Hierbij dient in het bijzonder extra zorg te worden betracht bij het beheer van koppelvormers, waarbij zoveel mogelijk moet worden geprobeerd om beide ganzen van het koppel te doden.

² Sovon Vogelonderzoek Nederland (2022a). Advies voor de uitvoering van het ganzenbeheer in de provincie Noord-Holland – onderdeel rekenkundige benadering ondergrens populatiebeheer. Sovon-notitie 2022/14. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

³ Sovon Vogelonderzoek Nederland (2022b). Sovon notitie 2022/47 Voorstel provinciale gunstige referentiewaarden voor de standpopulaties van Grauwe Gans en Brandgans. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Overig

Indien deze vergunning gebruikt wordt in of grenzend aan een Natura 2000-gebied, dient er vooraf een beoordeling te hebben plaatsgevonden in het kader van de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied. Indien significant negatieve effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten dient een vergunning in het kader van een Natura 2000-activiteit te worden verkregen alvorens de activiteit kan worden uitgevoerd.

Inwerkingtreding en einddatum

De omgevingsvergunning is geldig vanaf de dag van kennisgeving van het besluit in het provinciaal blad tot en met 31 december 2029.

Voor de motivering van ons besluit verwijzen wij u naar bijlage 1.

Vragen?

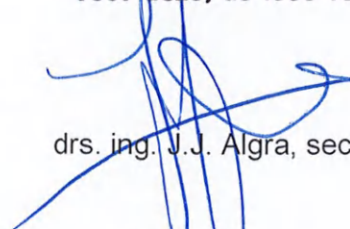
Mocht u naar aanleiding van deze brief vragen hebben dan kunt u terecht bij het team Groene Regelgeving van de provincie Fryslân. De contactgegevens vindt u bovenaan deze brief. Wilt u daarbij het zaaknummer vermelden?

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, voorzitter

voor deze, de loco-voorzitter

drs. ing. J.J. Algra, secretaris

Bezwaar

Degene wiens belang rechtstreeks bij dit besluit is betrokken kan tegen dit besluit binnen zes (6) weken na de verzending daarvan een bezwaarschrift indienen bij Gedeputeerde Staten, Postbus 20120, 8900 HM in Leeuwarden.

Het bezwaarschrift moet worden ondertekend en moet ten minste bevatten:

- de naam en het adres van de indiener;
- de dagtekening;
- een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht;
- de gronden van het bezwaar.

Meer informatie over de bezwaarschriftenprocedure vindt u op www.frvslan.frl onder "Contact", of u kunt bellen met het secretariaat van de bezwaarschriftencommissie: tel. (058) 292 51 57.

Het indienen van een bezwaarschrift schort niet de werking van het besluit op. Indien spoed dat vereist kan een belanghebbende verzoeken om het treffen een voorlopige voorziening bij de voorzieningenrechter van de rechtbank Noord-Nederland. Op de website van de rechtbank kunt u hierover meer informatie vinden.

Kennisgeving

Van dit besluit zal, conform artikel 3:42, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht door mij kennis worden gegeven door publicatie in de Leeuwarder Courant, het Friesch Dagblad en in het provinciaal blad op www.overheid.nl, zie hiervoor de link: [https://zoek.officielebekendmakingen.nl/zoeken/provinciaal blad](https://zoek.officielebekendmakingen.nl/zoeken/provinciaal%20blad).

Bijlagen

- Bijlage 1: Motivering van het besluit.
- Bijlage 2: Notitie '*advies voor de uitvoering van het ganzenbeheer in de provincie Noord-Holland onderdeel rekenkundige benadering ondergrens populatiebeheer van SOVON*', 1 februari 2022.
- Bijlage 3: Advertentie
- Bijlage 4: Meldingsformulier

Afschriften van dit besluit worden verzonden aan:

- Het ministerie van LNVN (per e-mail)
- Staatsbosbeheer Fryslân, (per e-mail)
- Natuurmonumenten, Groningen Fryslân en Wadden, Standplaats Vennebroek, Hoofdweg 251b, 9765 CH Paterswolde of (per e-mail)
- It Fryske Gea, Postbus 3, 9244 ZN Beetsterzwaag of (per e-mail)
- Sovon, Postbus 6521, 6503 GA Nijmegen of (per e-mail)
- Burgemeester en wethouders van de Friese gemeenten (per e-mail)
- Politie Fryslân (per e-mail)
- Stichting De Faunabescherming (per e-mail)
- Vogelbescherming Nederland (per e-mail)
- De FUMO - Afdeling Toezicht en Handhaving (per e-mail)

Bijlage 1: Motivering van het besluit

A. Weergave van de feiten

A1. Vergunningaanvraag

Op 21 februari 2025 ontving ik de door u ingediende aanvraag voor een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit op grond van de Omgevingswet (verder: Ow) voor:

- a. afschot van koppelvormende grauwe ganzen en grote Canadese ganzen in al hun verschijningsvormen in de maand februari in de gehele provincie.
- b. legselbeperking van grauwe ganzen en de grote Canadese ganzen in al hun verschijningsvormen in de maanden januari tot en met mei in de gehele provincie.
- c. afschot van grauwe ganzen (idem) in al hun verschijningsvormen in de maanden april tot en met september en grote Canadese ganzen (idem) in al hun verschijningsvormen in de maanden maart t/m september in de gehele provincie.
- d. Populatiebeheer middels ruivangsten van grauwe ganzen (*Anser anser*) en grote Canadese ganzen (*Branta canadensis*) in al hun verschijningsvormen in de maanden juni tot en met augustus in de gehele provincie.

Uw aanvraag staat geregistreerd onder zaaknummer 279906.

Voor de aangevraagde activiteit is eerder ontheffing in het kader van soortenbescherming verleend:

Koppelvormers:

- o 3 september 2013 onder nummer 01074974
- o 29 januari 2015 onder nummer 01192707
- o 1 oktober 2018 onder nummer 05174214
- o 31 januari 2020 onder nummer 01722175

Nestbehandeling:

- o 13 april 2010 onder nummer 00888457
- o 12 juni 2012 onder nummer 01008456
- o 3 september 2013 onder nummer 01074974
- o 1 oktober 2018 onder nummer 05174214
- o 1 maart 2024 onder nummer 02203014

Afschot overzomerende (stand) ganzen:

- o 13 april 2010 onder nummer 00888457
- o 12 juni 2012 onder nummer 01008456
- o 3 september 2013 onder nummer 01074974
- o 1 oktober 2018 onder nummer 05174214
- o 5 april 2024 onder nummer 02205036

De looptijd van laatstgenoemde ontheffing koppelaars, dan wel omgevingsvergunningen nestbehandeling en afschot overzomerende (stand) ganzen, was tot en met 2024.

A1.1. Beschrijving van het project

Populatiebeperking van standganzen is een middel om belangrijke schade aan landbouwgewassen in de provincie te voorkomen en/of te beperken. Het gaat daarbij om een reductie in aantallen van in het bijzonder overzomerende standganzen in de provincie, die op dit moment omvangrijke schade aan landbouwgewassen en op termijn mogelijk aan natuurdoelen (kunnen) veroorzaken.

Omdat over de schade aan natuur(doelen) tot op dit moment nog geen wetenschappelijke zekerheid is verkregen vormt deze (daardoor) op dit moment geen motivering voor onderhavig besluit. Onderhavige omgevingsvergunning wordt dus niet met het oog op dat wettelijke doel verleend. Verder wordt op dit moment geen omgevingsvergunning voor de grote Canadese gans verleend, maar mogelijk is dit vanaf volgend jaar of het jaar daarna wel vergunbaar. Wij gaan daarover graag met u in gesprek. Ten aanzien van de aanvraag ruivangsten nemen wij op dit moment nog geen besluit.

Belangrijk onderdeel van de maatregelen die zijn voorzien ten behoeve van de populatiebeperking is het:

a. met het geweer afschieten van koppelvormende grauwe ganzen in al hun verschijningsvormen

Onder koppelvormende ganzen worden verstaan: ganzen die zich in het vroege voorjaar (januari/februari/maart) waarneembaar in tweetallen ophouden in of nabij (potentieel) broedgebied. Zij zonderen zich af en houden minimaal 10 tot 25 meter afstand tot andere ganzen; de koppels foerageren als paar; zitten steeds vrij dicht bij elkaar en maken geen onderdeel meer uit van groepen foeragerende dieren. De koppels bestaan uit een mannetje en een vrouwtje en dit onderscheid kan gemaakt worden aan de hand van fysieke- en gedragskenmerken.

b. beperken van legfels van grauwe ganzen (verder: legselbeheer) in al hun verschijningsvormen

Onder legselbeheer wordt verstaan: het rapen van eieren uit nesten, waarbij tenminste 2 eieren in het nest worden achtergelaten. Wél moeten alle eieren welke in het nest achterblijven worden behandeld. Door de eieren niet allemaal te verwijderen wordt voorkomen dat de ouderdieren nieuwe eieren zullen gaan leggen welke onbehandeld blijven. Dit is eveneens de reden dat het niet wenselijk en daarmee niet toegestaan is de nesten te vernielen of te verwijderen. De ouderdieren zullen in dat geval namelijk een nieuw nest bouwen, op dezelfde locatie of ergens anders, en alsnog jongen groot brengen.

Het behandelen van de eieren vindt plaats door ze lek te prikken, te oliën of te schudden waardoor de behandelde eieren niet langer uit zullen komen. Bij het prikken dient het ei volledig doorboort te worden, bij het bedekken met olie dient het gehele ei bedekt te worden met (plantaardige)olie.

c. met het geweer afschieten van grauwe ganzen: beheerabschot in al hun verschijningsvormen

Onder beheerabschot wordt verstaan: het terugbrengen van de populatie van grauwe ganzen als standganzen in de maanden 1 april – 1 oktober, na de periode waarop de provinciale vrijstelling in de winterperiode (1 oktober – 1 april) voorziet en waarbij sprake is van gelimiteerd afschot ter ondersteuning van de verjaging van ganzen naar de foerageergebieden. In dit besluit gaat het daarentegen om het daadwerkelijk terugdringen van het aantal standganzen in het voorjaar en de zomer.

Samenhang van maatregelen

Het afschieten van koppelvormende ganzen, het beperken van legfels (wegnemen eieren, dan wel bewerken daarvan door middel van oliën) in het vroege voorjaar en het beheerabschot van standganzen in het voorjaar en de zomer heeft een directe invloed op de

populatieomvang, omdat reproductie in datzelfde (voor)jaar kan worden voorkomen. Het gaat bij het afschieten van genoemde ganzen soorten en het behandelen van legfels daarvan.

Het beheer van de stand ganzen tot nu toe (met name het alleen jarenlange afschot in de zomerperiode) heeft de toename van de schade aan landbouwgewassen in de afgelopen jaren niet kunnen terugdringen dan wel kunnen voorkomen. Uitvoering van alléén deze maatregel achten wij dan ook niet langer een bevredigende oplossing.

Het in deze omgevingsvergunning mogelijk maken van afschot van de koppelvormende ganzen in combinatie met en voorafgaand aan legselbeperking voor dezelfde soort wordt als aanvullend gezien op afschot in de zomerperiode. Het planmatig en daarmee structureel uitvoeren van genoemde vaak opeenvolgende maatregelen (afschot koppelvormende ganzen, legselbeperking en afschot in de zomerperiode) moeten in combinatie bijdragen aan het terugdringen of zo mogelijk voorkomen van belangrijke landbouwschade. Mogelijk dat ook CO2 acties nog aanvullend noodzakelijk zijn.

Voor laatstgenoemde maatregel (ruivangsten), waarvan voorzien is dat die in onze provincie hoofdzakelijk uitgevoerd zal worden binnen de natuurgebieden, ontbreekt daartoe een ecologische onderbouwing. Zie daartoe ook A1.5.

A1.2. Periode

De vergunning is geldig vanaf moment van kennisgeving van het besluit in het provinciaal blad tot en met 31 december 2029.

A1.3. Relevante stukken

Ter beoordeling van het verzoek is gebruik gemaakt van het Faunabeheerplan Fryslân 2024-2029 (verder: Fbp). Daarnaast is bij de aanvraag van 21 februari 2025 aanvullende informatie aangeleverd.

Daarnaast is (ambtshalve) informatie betrokken behorende bij de beoordeling van de eerdere besluiten hieromtrent (zie A1.1). Ook zijn actuele schadeoverzichten bij de aanvraag betrokken.

A1.4. Aanvullende gegevens

Ten behoeve van de voorliggend omgevingsvergunning hebben wij in een gesprek aanvullende informatie opgevraagd.

A1.5. Uw aanvraag en de bescherming van Natura 2000

De aanvraag van de Fbe voorziet in uitvoering van de maatregelen in de gehele provincie Fryslân inclusief de Natura 2000-gebieden in de maanden januari t/m september. Het Fbp ganzen 2024-2029 voorziet op moment van afgifte van de omgevingsvergunning niet in de duiding van de ecologische effecten van de maatregelen in en nabij de natuurgebieden in het kader van gebiedsbescherming. Een daartoe noodzakelijke natuurtoets in de vorm van een passende beoordeling maakt geen onderdeel uit van de aanvraag.

In dat licht wijzen wij erop dat voor het gebruik van de vergunning binnen en, voor zover het afschot betreft, nabij zogenaamde speciale beschermingszones (Natura 2000-gebieden) aanvullende vergunningen vereist kunnen zijn. Dit is het geval indien niet (middels een voorloets) kan worden uitgesloten dat het gebruik van de voorliggende omgevingsvergunning afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied. (let op: dit kan dus ook gelden voor foerageergebied in

relatie tot Natura 2000-gebieden die een instandhoudingsdoel voor ganzen kennen. Als dat foerageergebied noodzakelijk is voor de doelen dan heeft verstoring mogelijk invloed op de instandhoudingsdoelen). De aanvraag voorziet op dit moment niet in een verzoek om een dergelijke onderdeel van besluit. Dit is dan ook de reden dat wij uw aanvraag voor zover dat ziet op populatiebeheer (afschot koppelvormers en standganzen en legselbeheer) in Natura 2000-gebieden afwijzen (behoudens het geval dat op voorhand vast staat dat bij de uitvoering geen significant negatieve effecten plaatsvinden op het Natura 2000-gebied dan wel voor de uitvoering een separate vergunning (of daarmee gelijk te stellen toestemming) voor een Natura 2000-activiteit is verkregen).

Deze vergunningen (of informatie hierover) kunnen (kan) aangevraagd worden bij Provincie Fryslân, afdeling Omgevingszaken, team Groene Regelgeving, Postbus 20120, 8900 HM Leeuwarden of via wnb@fryslan.frl. Bij het verlenen van machtigingen dienen de Fbe, respectievelijk de Wbe's, de betreffende gemachtigden hierop te wijzen.

Uitzondering hierop vormen:

- a. de mogelijke opname van de maatregelen afschot (koppelvormende) ganzen en/of legselbeheer ganzen in de actuele beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden in de provincie. Zijn de genoemde maatregelen daarin specifiek opgenomen dan kan daarmee ook worden volstaan ten behoeve van de uitvoering in en nabij de betreffende natuurgebieden. Hiervan is in o.a. het beheerplan Duinen Terschelling (legselbeheer) sprake. De activiteit moet in dat geval conform de in het beheerplan genoemde kaders worden uitgevoerd.
- b. de afspraken die zijn vastgelegd in de door de FBE met belanghebbende partijen, waaronder de TBO's, opgestelde maatwerkplannen ten aanzien van beheermaatregelen (afschot) in de nabijheid van de Natura 2000-gebieden. Dit onderdeel kan nog worden toegevoegd aan de vergunning op het moment dat de gebiedscommissies, zoals benoemd in het FBP, concreet vorm krijgen.

A2. Bevoegdheid

Gedeputeerde Staten zijn het bevoegd gezag om op uw aanvraag te beslissen, op basis van het bepaalde in artikel 4.6, eerste lid, van het Omgevingsbesluit.

A3. Procedure

De procedureregels staan in hoofdstuk 16 van de Ow en in de hiervoor relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb).

A3.2. Coördinatie met andere wetgeving

Ten overvloede wijzen wij erop dat er mogelijk andere wettelijke verplichtingen op uw activiteit/handeling kunnen rusten waarvoor GS van Fryslân niet het bevoegd gezag zijn. Dit besluit is enkel gebaseerd op de bepalingen met betrekking tot de flora- en fauna-activiteit die zijn opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal), het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl), de Omgevingsregeling en de Omgevingsverordening Fryslân 2022.

Hierboven is al genoemd dat in en nabij Natura 2000-gebieden een vergunningplicht in het kader van gebiedsbescherming kan gelden (een 'Natura 2000-activiteit'). Verder kunnen overige vergunningen of ontheffingen aan de orde zijn, zoals in het kader van geluid (gemeentelijke APV of stiltegebied), in het kader van het dragen en gebruiken van een geweer en toebehoren (via de korpschef of de verantwoordelijk Minister) of ten aanzien van gebruik van deze vergunning in NNN-gebied (de gemeente).

A4. Vergunningplicht

Wij hebben beoordeeld of de handelingen overtreding van de verbodsbepalingen tot gevolg hebben ten aanzien van de beschermde soorten, zoals bedoeld in paragraaf 11.2.2 Besluit activiteiten leefomgeving (Bal).

Wij verwijzen voor de beoordeling en motivering van dit oordeel naar de overwegingen onder B. (Toetsing).

B. Toetsing

B1. Wettelijk kader

B1.1. Omgevingswet, Besluit kwaliteit leefomgeving en Besluit activiteiten leefomgeving

Artikel 5.1, tweede lid, onder g van de Ow bepaalt dat het verboden is om zonder omgevingsvergunning een flora- en fauna-activiteit uit te voeren. De vergunningplicht geldt alleen voor de gevallen die in het Bal zijn aangewezen. De aanvraag heeft betrekking op een vergunningplichtig geval. Aan de orde zijn onderstaande bepalingen.

1. Artikel 11.37, eerste lid, onder a van het Bal bepaalt dat het verboden is zonder omgevingsvergunning opzettelijk vogels te doden of te vangen.
2. Artikel 11.37, eerste lid, onder d van het Bal bepaalt dat het verboden is zonder omgevingsvergunning vogels als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn opzettelijk te storen.
3. Op grond van artikel 11.75, eerste lid, aanhef en onder b. Bal mag een geweer ter uitoefening van de wet alleen worden gebruikt conform de daarvoor verleende omgevingsvergunning.
4. Ingevolge artikel 11.76 Bal wordt een geweer enkel gebruikt op een jachtveld. Op grond van artikel 11.31, tweede lid, kan hiervan middels een vergunningvoorschrift worden afgeweken.
5. In artikel 11.79 Bal worden regels gesteld aan de te gebruiken geweren en munitie.
6. Uit artikel 11.83 Bal volgt dat het is verboden om het geweer te gebruiken voor zonsopkomst en na zonsondergang, binnen de in een omgevingsplan aangewezen bebouwingscontour jacht of op terreinen die onmiddellijk aan die bebouwingscontour grenzen, binnen de afpalingskring van een eendenkooi, vanaf of vanuit een rijdend voertuig of vanuit een luchtvaartuig.
7. Op grond van artikel 8.74j, derde lid, Bkl mag een omgevingsvergunning voor het beperken van een populatie vogels alleen worden verleend voor de doelen die zijn vermeld in artikel 8.74j, eerste lid, sub b, onder 1° tot en met 4°, Bkl.
8. In artikel 8.74o Bkl staan de algemene voorschriften voor het verlenen van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna activiteit als bedoeld in artikel 11.37, eerste lid, Bal. Aan de omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden: - de middelen, installaties of methoden voor het vangen of doden; - de tijd en locatie waarvoor de omgevingsvergunning geldt; - de soorten van vogels, of hun nesten, rustplaatsen of eieren, waarvoor de omgevingsvergunning geldt; en - de wijze waarop het risico voor afbreuk van het behoud van de vogelstand wordt beperkt. Eveneens staat in het tweede lid van dit artikel dat als de omgevingsvergunning wordt verleend voor het belang als bedoeld in artikel 8.74j, eerste lid, sub b, onder 3°, Bkl, alleen middelen worden voorgeschreven die nadelige gevolgen voor het welzijn van vogels voorkomen of, als dat niet mogelijk is, zoveel mogelijk beperken.

9. In artikel 8.74q Bkl staat de voorschriften voor de toegestane methoden of installaties in het geval van een omgevingsvergunning voor vogels. Hieruit volgt dat het is toegestaan om in het geval van het vangen of doden van vogels, onder meer gebruik te maken van een middel waarmee lokgeluiden kunnen worden gemaakt en het geweer.
10. De specifieke zorgplicht voor flora en fauna staat in artikel 11.27 Bal.

B2. Inhoudelijke beoordeling

B2.1. Verbodsbepalingen

De onder A1 genoemde handelingen hebben een overtreding van verbodsbepalingen tot gevolg. Derhalve is een omgevingsvergunning voor een flora en fauna-activiteit nodig.

Een omgevingsvergunning wordt uitsluitend verleend, indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat, een wettelijk belang wordt gediend, zoals vastgelegd in artikel 8.74j, eerste lid, onder b van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt.

B2.2. Toetsing

Argumenten voor het toepassen van de beheersmaatregel afschot van (koppelvormende) ganzen en legselbeheer binnen de provincie Fryslân zijn onveranderd sinds de afgifte van voorgaande en eerdergenoemde ontheffingen.

Fryslân zet al jaren fors in op de reductie van schade door ganzen. Nadat eind 2012 het landelijke G7 akkoord alsnog vastliep kon elke provincie aan de slag met een eigen aanpak. Dit heeft geleid tot de uitvoeringsnotitie 'De Fryske Guozzenaanpak' en de beleidsnotie 'Gans in Balans'. Vanuit de evaluatie in 2017 van beide stukken was al geconcludeerd dat de schade (in kilo's droge stof) nog altijd toeneemt, dit was terug te zien in de schadecijfers van BIJ12.

Uit de gegevens van het BIJ-12 Faunafonds blijkt inmiddels dat de gemiddelde jaarlijkse getaxeerde schade aan voorjaarsgras veroorzaakt door brandgans, **grauwe gans**, Canadese gans en kolgans in de jaren 2017/2018 t/m 2022/2023 29,6 miljoen kg droge stof was. De uitbetaalde schade aan zomergras was in 2022/23 bijna € 1,1 miljoen⁴. De grauwe gans heeft hierin veruit het grootste aandeel als veroorzaker van schade.

In maart 2024 hebben Provinciale Staten de Nota Faunabeleid Fryslân aangevuld met nieuw beleid voor de beperking van schade door ganzen, ter vervanging van de daarvoor geldende nota 'Gans in Balans' en de 'Fryske Guozzeoanpak 2014-2023'. In het nieuw provinciale beleid is onder andere aangegeven dat er sprake zal zijn van intensivering van het beheer van met name de standganzen in de provincie.

De ambitie van de nota is om de stijgende trend van schade door standganzen om te buigen naar een stabilisatie en binnen vijf jaar in een daling van zowel kilogram droge stof als in uitbetaalde schade. Het concrete streven is dat de uitbetaalde schade door standganzen vanaf 2029 jaarlijks niet langer boven de € 500.000 ligt. De aanpak van schade door standganzen dient te worden geïntensiveerd door middel van het gestructureerd uitvoeren van populatiebeperkende maatregelen.

Voor de aanpak van de standganzen is in dit licht voorzien dat er sprake zal zijn van een gebiedsgerichte aanpak *'Er komt een gebiedsgerichte aanpak. Fryslân wordt opgedeeld in een aantal onderscheidende gebieden, waarbij o.a. grondgebruikers, jagers en terreinbeherende organisaties per gebied met elkaar in overleg te gaan over de uit te voeren maatregelen. Er*

⁴ Fbp, blz. 12.

wordt maatwerk per gebied mogelijk, zodat beter kan worden ingespeeld op de plaatselijke omstandigheden. Daarbij is er aandacht voor eenduidige en duidelijke voorwaarden, zodat de uitvoerders niet in onzekerheid komen door per gebied wisselende regelgeving.⁵

In de Nota Faunabeleid Fryslân staat dat over vijf jaar voor elk gebied een gebiedsplan beschikbaar is.

Voor een overzicht van de aantallen ontwikkeling en de geregistreerde landbouw schade voor de **grauwe gans** verwijs ik kortheidshalve naar het Fbp 78 – 85⁶. Voor de resultaten van de in de afgelopen jaren genomen maatregelen verwijs ik eveneens naar het Fbp, blz. 87 – 89⁷.

B2.3. Belang van de activiteit

Ingevolge artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder g, Ow, artikel 11.37, eerste lid, Bal en artikel 8.74j, eerste lid, sub b, onder 3°, Bkl kan een omgevingsvergunning worden verleend voor het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren.

In onderhavig geval is voldoende aangetoond sprake van belangrijke schade aan gewassen door de **grauwe gans**. Het beleidsdoel ten aanzien van zomerschade aan gewassen is vastgesteld op maximaal € 500.000,-, waarbij geldt dat de schade boven dit bedrag is aan te merken als 'belangrijke schade'. Dit maximum bedrag is door Provinciale Staten vastgesteld op 22 maart 2024 in de Nota Faunabeleid Fryslân na breed overleg met verschillende stakeholders. In dit kader is onder meer te noemen agrarische belangenvertegenwoordigers en terreinbeherende organisaties.

Afwijzing populatiebeheer grote Canadese gans

Voor een overzicht van de aantallenontwikkeling en de geregistreerde landbouw schade voor de **grote Canadese gans** verwijs ik kortheidshalve naar het Fbp, blz. 68 - 71⁸. Voor de resultaten van de in de afgelopen jaren genomen maatregelen verwijs ik eveneens naar het Fbp, blz. 72 – 73⁹. Hieruit blijkt dat de grote Candese gans een zeer klein aandeel heeft in het totaal aan schade. Op dit moment is dat aandeel te klein om een significante bijdrage aan het behalen van de beleidsdoelstelling te realiseren. Oftewel: er is (nog) geen sprake van *belangrijke* schade zoals wettelijk wel is vereist.

In bepaalde gevallen kan een vergunning al worden verleend indien op voorhand kan worden vastgesteld dat belangrijke schade zich zal gaan voordoen. Op dit moment ontbreken echter nog gegevens over het trendmatig toenemen van de schade ten gevolge van een groei van de populatie van de grote Canadese gans in Fryslân. Dit is mede gelegen in het feit dat de Canadese gans eerder onder de landelijke vrijstelling viel, waardoor schadecijfers niet werden bijgehouden. Uit de cijfers in het Fbp en de gegevens die u middels uw aanvraag van 21 februari 2025 heeft aangeleverd kunnen wij de trendmatige toename van schade (nog) niet vaststellen.

Wij hebben wel begrip voor uw zorgen en willen daarom gezamenlijk met u bekijken of een aanvraag voor volgend jaar of het jaar daarna, met de gegevens die komend jaar worden verzameld, wel kan leiden tot vergunningverlening.

⁵ Startnotitie Beleid Fryske Guozzenoanpak (februari 2022)

⁶ o.a. *Figuur 11-1, Figuur 11-2, Figuur 11-3, Figuur 11-4, Figuur 11-5, Figuur 11-6, Figuur 11-7, Figuur 11-8, Tabel 11-1, Tabel 11-2, Figuur 11-9, Figuur 11-10, Figuur 11-11, Figuur 11-12.*

⁷ o.a. *Figuur 11-13, Figuur 11-14, Figuur 11-15.*

⁸ o.a. *Figuur 10-3, Figuur 10-4, figuur 10-5, Figuur 10-6, Figuur 10-7, Figuur 10-8, Tabel 10-1.*

⁹ o.a. *Figuur 10-9, Figuur 10-10, Figuur 10-11.*

Periode, tijd, locatie en middelen

Periode: Ten aanzien van de periode(n) waarvoor de vergunning wordt verleend is aangesloten bij de periode(n) waarin de betreffende methode optimaal kan worden uitgevoerd. Daarbij is afgewogen dat deze spec. periode niet langer duurt dan nodig om het doel (effectieve reductie van de populatie) te kunnen behalen.

Tijd: Ten aanzien van de methode 'afschoot' is bepaald dat van deze vergunning gebruik kan worden gemaakt één uur voor zonsopkomst en één uur na zonsondergang. De reden hiervoor is dat de ganzen in die periode relatief actief zijn, waardoor het populatiebeheer op die momenten effectief kan worden uitgevoerd.

Locatie: De vergunning is geldig voor het gehele werkgebied van de Fbe (vergunninghouder) om populatiebeheer effectief te kunnen (laten) uitvoeren. De Natura 2000-gebieden zijn hiervan uitgezonderd in het kader van de bescherming van de instandhoudingsdoelstellingen en de Natura 2000-gebieden. De vergunning geldt ook niet voor de soortspecifieke ganzenfoeraergebieden in een bepaalde periode (zie de voorschriften).

Middelen: De toegestane middelen zijn effectief voor het gericht doden van ganzen. Daarbij is niet aangevraagd om nachtzichtapparatuur te gebruiken omdat de ganzen niet voldoende soortspecifiek kunnen worden waargenomen. Geluiddemping wordt toegestaan om schrikreacties van andere ganzen zoveel mogelijk te beperken, evenals verstoring van andere soorten. De (elektronische) lokmiddelen worden toegestaan om ervoor te zorgen dat populatiereductie zo effectief mogelijk kan worden bereikt. Het toestaan van het doden van de ganzen door middel van slag-, snij- en steekwapens of het geweer voor in nood verkerende gewonde vogels is gebaseerd op de zorgplicht om zo dieren uit hun lijden te verlossen.

Nog geen besluit op aanvraag ruivangst

Op dit moment ontbreekt een voldoende concrete beschrijving van deze beheeractiviteit. Wij hebben hierover ook gesproken op 20 februari 2025 en we hebben u dit ook medegedeeld bij e-mail van 3 februari 2025. Gelet op de complexiteit ten aanzien van een eventuele toestemming zullen wij een verzoek om nadere informatie naar u toezenden, waarover wij nadien graag met u in gesprek gaan.

B2.4. Andere bevredigende oplossing

Uit het FBP blijkt dat de grauwe gans zomers in vrijwel de gehele provincie voorkomen¹⁰, dat de populatie een (significant) stijgende tendens vertoont en dat ook de aantallen broedparen toenemen. Uit de cijfers van BIJ12 (zie hierboven) blijkt ook dat de gewassen waaraan schade door grauwe ganzen kan worden aangericht in de gehele provincie voorkomen.

Naast verjaging door of namens de grondgebruiker zelf worden tot op heden als actieve dan wel passieve preventieve maatregelen o.a. zangdraden, ratels, vogelafweerpistolen, vliegers (al dan niet in de vorm van een roofvogel), gaskanonnen, vogelverschrikkers, getrainde honden, handlasers, drones en verjaging via menselijke aanwezigheid ingezet¹¹. Daarnaast worden in de afgelopen jaren, zoals hierboven beschreven, beheermaatregelen toegepast ter voorkoming en beperking van gewas schade.

Preventieve maatregelen en in het verleden verleende ontheffingen op grond van de Flora- en faunawet en Wet natuurbescherming daartoe zijn onvoldoende gebleken om belangrijke schade te voorkomen. Wij achten het, mede gelet op de onderbouwing in het Fbp, dan ook

¹⁰ o.a. Fbp, blz. 67 e.v.

¹¹ Fbp blz. 35 Tabel 7-1. Effectiviteit van preventieve maatregelen om schade door vogels te voorkomen.

aannemelijk dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat dan het reduceren van de standpopulatie grauwe ganzen ter voorkoming en het terugdringen van belangrijke schade aan gewassen.

De nu aangevraagde beheermaatregelen maken onlosmakelijk onderdeel uit van het maatregelenpakket om uiteindelijk toch aantallen stand ganzen grauwe ganzen te drukken en op die manier schade te verminderen of zelfs te voorkomen. Zij passen in de gekozen aanpak die gebiedsgericht en structureel invulling moet gaan krijgen.

Conclusie: Het College van Gedeputeerde Staten is van mening dat in de door u gevolgde werkwijze de meest oplossingsgerichte weg is gezocht.

B2.5. Staat van instandhouding

Daar waar schade dreigt op te treden is het aan de grondgebruiker om allereerst maatregelen te nemen om ganzen van het land te weren. Het opzettelijk verstoren (waaronder hier ook het actief weren wordt verstaan) van vogels kan plaatsvinden zonder een omgevingsvergunning voor een flora en fauna-activiteit zolang deze verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Het AEWA European Goose Management Platform (hierna: AEWA-EGMP) is op internationaal niveau betrokken bij de afstemming van ganzenbeheer in de verschillende Europese lidstaten. In dit samenwerkingsverband zijn gunstige referentiewaarden (hierna: GRW) voor de Nederlandse broedpopulaties grauwe gans en de brandgans genoemd. Het belang van de GRW vindt zijn oorsprong in de Habitatrichtlijn en wordt met betrekking tot vogels in een vergelijkbaar kader gebruikt. De GRW omvat meerdere indicatoren om een gezonde levensvatbaarheid van populaties te beoordelen en op een lange termijn te kunnen waarborgen. Een van die indicatoren is de gunstige referentiepopulatie (hierna: GRP), wat een weergave is voor het aantal individuen dat een de populatie van een soort minimaal moet omvatten om te spreken van een gezonde levensvatbare status.

Sovon in notitie 2022¹² de internationaal voorgestelde GRWs en GRPs gebruikt om te berekenen wat de minimale grootte van de stand ganzen populaties van de grauwe gans en brandgans in Noord-Holland dienen te zijn om te kunnen stellen dat de landelijke gunstige staat van instandhouding van de soorten niet in gevaar komt. Er is dus een provinciale GRP berekend. Aanvullend hierop is in de notitie 2022b¹³ een voorstel gedaan voor provinciale gunstige referentiewaarden voor de overige provincies waaronder Fryslân. De notities zijn terug te vinden in de bijlage van dit besluit.

Uit de notitie van Sovon volgt dat de provinciale GRP van de grauwe gans in Fryslân uit respectievelijk 7.150 individuen dienen te bestaan om, kijkend naar de ecologische rol die Fryslân heeft in de landelijke huisvesting van deze ganzen, te kunnen waarborgen dat de gunstige staat van instandhouding van grauwe gans niet in het geding komt. Het is dus belangrijk dat het populatiebeheer in Fryslân er niet toe kan leiden dat de populaties kleiner worden dan voornoemde aantallen. Sovon heeft in de notitie daarvoor een rekensystematiek opgebouwd. Deze rekenwijze maakt gebruik van gegevens uit de juli-tellingen in de meest recente jaren en beschikbare literatuur om de jaarlijkse aanwas en sterfte (zowel natuurlijk als veroorzaakt door populatiebeheer) in de populaties te schatten. Op basis van de julitelling in jaar T (het moment

¹² Sovon Vogelonderzoek Nederland. (2022). Advies voor de uitvoering van het ganzenbeheer in de provincie Noord-Holland - onderdeel rekenkundige benadering ondergrens populatiebeheer. Sovon-notitie 2022/14. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

¹³ Sovon Vogelonderzoek Nederland (2022). Sovon notitie 2022/47 Voorstel provinciale gunstige referentiewaarden voor de standpopulaties van Grauwe Gans en Brandgans. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

in het jaar dat een populatie op haar grootste is) wordt in jaar T voorspeld wat de populatiegrootte zal zijn in het opvolgende jaar T+1, wanneer deze voorafgaand aan het opgroeiseizoen (wanneer puilen vliegvlug worden) op haar kleinst is. Volgt uit deze berekening dat de voorspelde populatiegrootte van een soort mede door het toepassen van populatiebeheer voor het aankomende jaar T+1 kleiner zal zijn dan de provinciale GRP? Dan wordt het populatiebeheer van de betreffende soort voor dat gehele jaar T+1 (1 februari tot en met 30 september) stilgelegd. Na de eerstvolgende juli-telling in jaar T+1 wordt de voorspelling opnieuw gemaakt, dan kijkend naar jaar T+2. Op basis van de uitkomst wordt opnieuw bepaald of het beheer in jaar T+2 doorgang kan vinden of niet. Voor een nadere toelichting van deze rekensystematiek, inclusief de gebruikte gegevens, zie bijlage 2 bij dit besluit.

Sovon heeft daarvoor een rekensystematiek gemaakt. De provincie heeft in een brief (d.d. 14 juni 2024) de FBE verzocht deze rekensystematiek in het Faunabeheerplan op te nemen. De FBE conformeert zich in het FBP aan deze systematiek.

Conclusie:

Met de huidige populatieomvang van de grauwe gans zal meerjarig beheer nodig zijn om de stand van jaarrond verblijvende standganzen terug te brengen en te stabiliseren, zodat de gewasschade significant wordt beperkt. Om te voorkomen dat het beheer leidt tot een verslechtering van de gunstige staat van instandhouding (SVI) van de soorten, wordt gebruikgemaakt van een vastgestelde berekeningsmethode.

Door jaarlijkse verslaglegging van de uitgevoerde maatregelen en het voortzetten van jaarlijkse tellingen wordt continu gemonitord hoe de populaties zich ontwikkelen en of het beheer nog noodzakelijk en ecologisch verantwoord is. Indien uit de juli-telling blijkt dat het verwachte beheer zal leiden tot een populatieafname die het risico op verslechtering van de SVI met zich meebrengt, zal het gebruik van de vergunning worden gestaakt. Bij elke daaropvolgende juli-telling wordt het starten of stoppen van het beheer opnieuw beoordeeld.

Op basis van het bovenstaande en de door u bij de aanvraag aangeleverde informatie concluderen wij dat de gunstige staat van instandhouding van de grauwe gans, gezien de huidige populatiegrootte, de voorgestelde GRP's en de jaarlijkse monitoring met ingebouwde beheersmaatregelen, niet in gevaar komt door de voorgenomen populatiereductie.

Wij zijn van mening dat de door u gehanteerde werkwijze, met het toepassen van de systematiek van de GRP's, de meest oplossingsgerichte en navolgbare aanpak biedt om te waarborgen dat de SVI van de genoemde standganzen niet in het geding komt.

Overig

Bij de uitvoering wordt verstoring van aanwezige beschermde (andere) soorten zoveel mogelijk voorkomen door het verbinden van voorschriften aan dit besluit.

Verder treedt het besluit inwerking op de dag van bekendmaking ervan in het provinciaal blad. Hiervoor is gekozen gelet op het belang dat met het besluit wordt gediend, namelijk het voorkomen van aanzienlijke schade aan gras en andere gevoelige gewassen door ganzen.

C. Conclusie

Gelet op het voorgaande is de zekerheid verkregen dat de gunstige staat van instandhouding van de overzomerende grauwe gans niet in het gedrang komt en dat de vergunning kan worden verleend. Verder is sprake van een wettelijke noodzaak en is geen sprake van een bevredigend alternatief. Hiermee is voldaan aan de wettelijke eisen voor het verlenen van de

omgevingsvergunning. Door het stellen van voorschriften en beperkingen worden mogelijke schadelijke gevolgen voor overige natuurwaarden voldoende voorkomen. Daarbij gelden te allen tijde, ook los van deze omgevingsvergunning, de specifieke wettelijke zorgplichten zoals verwoord in artikelen 11.6 (gebiedsbescherming) en 11.27 (soortenbescherming) van het Bal.

Bestemd voor: Provincie Noord-Holland
Afkomstig van: Sovon Vogelonderzoek Nederland,
Hans Schekkerman en Julia Stahl

Datum: 1 februari 2022

Status: definitief

Advies voor de uitvoering van het ganzenbeheer in de provincie Noord-Holland - onderdeel rekenkundige benadering ondergrens populatiebeheer.

Wijze van citeren: Sovon 2022. Advies voor de uitvoering van het ganzenbeheer in de provincie Noord-Holland - onderdeel rekenkundige benadering ondergrens populatiebeheer. Sovon-notitie 2022/14. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Niets uit deze notitie mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van Sovon en opdrachtgever.

Inhoud

1. Inleiding.....	2
1.1. Aanleiding.....	2
1.2. Opzet van dit advies.....	2
2. Uitvoeringssystematiek algemeen	3
2.1. Uitgangspunten.....	3
2.2. Schets van een uitvoeringssystematiek.....	4
3. Ondergrens ruimte voor beheer	8
3.1. Gunstige referentiewaarden op nationaal niveau	8
3.2. Naar een provinciale invulling.....	9
4. Methodiek en vaststelling ruimte voor beheer	11
4.1. Uitgangspunten.....	11
4.2. Beschrijving methodiek en toepassing voor Grauwe Gans.....	11
4.3. Toepassing voor Brandgans.....	13
4.4. Discussie	14
Literatuur	15
Bijlage I: Afkortingen en begrippen	17

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Het Ganzenbeheerplan Noord-Holland 2021-2024 is goedgekeurd door de provincie Noord-Holland (hierna aangeduid als 'de Provincie') in 2021 (FBE Noord-Holland 2020). Opsteller en uitvoerder van het beheerplan is de Faunabeheereenheid Noord-Holland (hierna aangeduid als 'FBE').

Onderdeel van de maatregelen voorgesteld in het FBP zijn verjaging van ganzen met ondersteunend afschot ter voorkoming van landbouwschade, en reductie van populaties van standganzen in de richting van eerder vastgestelde doelstanden ('populatiebeheer'). Voor uitvoering van dit beheer, met name het actief onttrekken van dieren aan de populatie (door afschot en/of vangst gevolgd door doding met CO₂) heeft de FBE een ontheffing aangevraagd onder de Wet Natuurbescherming (Wnb). Deze kan worden afgegeven door de provincie. Ontheffingverlening en handhaving hierop zijn door de provincie belegd bij de Omgevingsdienst Noord-Holland-Noord (hierna aangeduid als 'OD').

De Wnb vereist dat gewaarborgd is dat afgifte van de ontheffing niet leidt tot verslechtering van de staat van instandhouding (SvI) van de betrokken vogelsoorten. De Provincie heeft aan Sovon gevraagd te adviseren over de wijze waarop de uitvoering, ontheffingverlening en handhaving van het beheer zo kunnen worden vormgegeven dat de gunstige SvI gewaarborgd is en de maatregelen in de praktijk goed uitvoerbaar zijn. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van diverse telgegevens, informatie over populatiedemografie en populatiedynamiek door het jaar heen.

De vragen van de Provincie aan Sovon strekken zich *niet* uit tot afwegingen en argumentatie betreffende de noodzaak en/of wenselijkheid van de te ontheffen maatregelen. Het vastgestelde en goedgekeurde Faunabeheerplan vormt het uitgangspunt voor het gevraagde advies over de uitvoering van de maatregelen. De in het advies ontwikkelde rekenmethodiek maakt gebruik van de landelijke Staat van Instandhouding en heeft geen betrekking op in het kader van Natura 2000 geformuleerde gebiedsdoelen voor ganzen, die evenwel ook in het oog moeten worden gehouden.

1.2. Opzet van dit advies

Om te komen tot een advies heeft Sovon gesprekken gevoerd met twee vertegenwoordigers elk van de Provincie, de FBE, en de OD. We danken allen voor het kritische meedenken en voor hun inbreng.

Het advies is gebaseerd op de bij Sovon beschikbare kennis over aantallen, verspreiding en dynamiek van ganzenpopulaties, over de provinciale uitvoering van het beheer en de effecten van het beheer op de populatieontwikkeling van ganzensoorten en de ontwikkelingen op flyway niveau zoals vormgegeven in de AEWG ganzenbeheerplannen voor Grauwe Gans en Brandgans (Jensen et al. 2018, Powolny et al. 2018).

Het hier voorliggende advies heeft betrekking op de definitie van een gunstige populatiereferentiewaarde voor de in Noord-Holland broedende ganzen (hoofdstuk 3), op de ontwikkeling van een afwegingskader om de ruimte voor beheer te bepalen en op een advies hoe dit kader toegepast kan worden in het actuele beheer vanaf 2022 (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 2 is de uitvoeringssystematiek in het algemeen beschreven. Bijlage I van deze notitie bevat een verklarende lijst van gebruikte afkortingen en begrippen.

2. Uitvoeringssystematiek algemeen

2.1. Uitgangspunten

2.1.1. Wettelijke kaders

Voor een beschrijving van de wettelijke kaders voor het faunabeheer verwijzen we naar het Fauna-beheerplan van de provincie Noord-Holland (FBE NH 2020). We citeren uit hoofdstuk 3 van het FBP:

[begin citaat]

Bescherming door de Wnb

De bescherming van alle van nature voorkomende dier- en plantensoorten in Nederland is geregeld in de op 1 januari 2017 van kracht geworden Wet natuurbescherming (Wnb). De Wnb legt de meeste taken en verantwoordelijkheden bij de provincies. Provinciale Staten van Noord-Holland hebben deze taken vastgelegd in de Verordening faunabeheer Noord-Holland en in de Beleidsregel natuurbescherming.

Een belangrijke basis voor de Nederlandse Wnb is de Europese Vogelrichtlijn. De Wet natuurbescherming (artikel 3.1, Wnb) beschermt alle in het wild levende vogelsoorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn. De wet verbiedt:

1. Het opzettelijk doden of vangen van vogels (artikel 3.1 lid 1).
2. Het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels, of het wegnemen van nesten (artikel 3.1 lid 2).
3. Het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels (artikel 3.1 lid 3).
4. Het opzettelijk storen van vogels (artikel 3.1 leden 4 en 5).
5. Het bezit, het vervoer en de handel in vogels, dood of levend, dan wel delen of producten daarvan (artikel 3.2).

Vrijstelling van soortbescherming

De Wnb geeft het Rijk (artikel 3.3 lid 3, Wnb) en provincies (artikel 3.3 lid 2, Wnb) de mogelijkheid vogelsoorten in bepaalde gevallen vrij te stellen van bescherming. Een vrijstelling kan worden afgegeven op grond van de volgende wettelijke belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora of fauna;
- voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt, of
- om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voorwaarde is dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat om schade te voorkomen. Ook mag de staat van instandhouding niet verslechteren. Een vrijstelling geeft grondgebruikers de mogelijkheid soorten te bestrijden om (dreigende) schade te voorkomen op/in de door hen gebruikte gronden en opstallen of in het omringende gebied. [...]

Ontheffing

Uitvoerders maken eerst gebruik van de beschikbare landelijke en provinciale vrijstellingen. Mochten deze met betrekking tot de vogelsoort, periode en/of middelen niet voldoende voorzien in effectief beheer, dan kan een ontheffing worden aangevraagd op basis van een faunabeheerplan. Deze ontheffing wordt in beginsel verleend aan een Faunabeheereenheid, die handelt overeenkomstig het daartoe vastgestelde en goedgekeurde faunabeheerplan. De Faunabeheereenheid kan de aan haar toegestane handelingen door een wildbeheereenheid of anderen laten voeren middels een machtiging. *[Einde citaat]*

Staat van Instandhouding (SvI)

De Staat van Instandhouding (SvI) is een maat voor de duurzaamheid van een populatie. De methodiek is ontwikkeld voor gebruik ten behoeve van de Habitatrichtlijn en kent vier hoofdaspecten die worden meegewogen bij een beoordeling: verspreiding, populatie, leefgebied en toekomstperspectief.

Hoewel de Vogelrichtlijn het begrip SvI niet als zodanig kent wordt deze methode ook gehanteerd voor de beoordeling van de staat van instandhouding van vogelsoorten, waaronder in het Natura 2000-doelendocument (LNV 2006). In de Wet natuurbescherming wordt het begrip SvI wel expliciet gehanteerd in relatie tot soorten van de Vogelrichtlijn. Zo mag een provincie alleen ontheffing verlenen van verboden in de Wbn wanneer de maatregel waarvoor de ontheffing is verleend niet leidt tot een verslechtering van de SvI van de betreffende vogelsoort (art 3.3, 4e lid, aanhef en onder c). Ook in de jurisprudentie komt de toetsing van een bepaalde ingreep aan de SvI van een vogelsoort veelvuldig terug. Alle van nature in Nederland voorkomende vogelsoorten zijn Vogelrichtlijn-soort, dus ook de soorten waarvoor geen Natura 2000-gebieden zijn aangewezen.

De SvI van een soort wordt als gunstig onder het aspect populatieontwikkeling beoordeeld indien voor dit aspect het volgende geldt: populatieaantal is groter dan of gelijk aan de gunstige referentie voor het aantal, de trend is stabiel of positief en demografische parameters zijn voldoende voor een gelijkblijvende of toenemende populatie. Ook voor de andere drie aspecten zijn criteria geformuleerd voor een beoordeling als gunstig. Voor details verwijzen we naar Foppen et al. 2016 en Vogel et al. 2013.

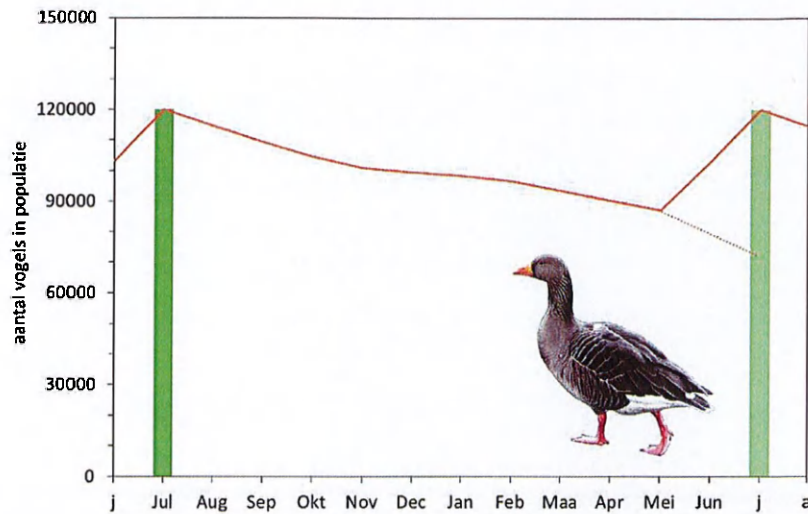
In § 2.2.2. schetsen we een werkwijze hoe middels het gebruik van gunstige referentiewaarden (GRW) voor de populaties een borging van een gunstige SvI kan worden bereikt. Belangrijke noot hierbij: Het wettelijke afwegingskader is de *landelijke SvI*; er is momenteel geen formele provinciale SvI. Dat heeft gevolgen voor de manier waarop plannen en projecten (zoals populatiebeheer) in een provincie moeten worden beoordeeld. Hierop komen we terug in § 3.2.

Een tweede belangrijke noot is dat bij beoordelingen naast de (landelijke) SvI ook de instandhoudingsdoelen in het oog moeten worden gehouden van eventuele Natura 2000-gebieden in de provincie waarvoor doelen voor ganzen zijn vastgesteld.

2.2. Schets van een uitvoeringssystematiek

2.2.1. Dynamiek van ganzenpopulaties algemeen

De grootte van een populatie ganzen vertoont van nature doorgaans veranderingen van jaar op jaar, maar ook een cyclisch patroon binnen het jaar. De populatieomvang is maximaal net na het broedseizoen, wanneer een nieuwe lichter jonge vogels vliegvlug is geworden (figuur 1). Vervolgens gaan gedurende het jaar de aantallen afnemen door sterfte. Deze vindt gespreid over het jaar plaats, maar de mate waarin kan in de tijd variëren. Bij de jonge vogels is er vaak verhoogde sterfte in de eerste maanden na het broedseizoen, doordat de zwakkere als eerste wegvallen. Bij adulten kan de broedtijd een periode van verhoogde sterfte opleveren, bijvoorbeeld doordat broedende vrouwtjes kwetsbaar zijn voor roofdieren.

Figuur 1: Geschematiseerd populatieverloop gedurende het jaar van Grauwe Ganzen in Noord-Holland rond 2020. De tellingen in juli (groene staven) geven uitsluitsel over de maximale omvang van de populatie, aan het einde van het broedseizoen. Over het jaar heen zorgen natuurlijke sterfte en onttrekking (door afschot of vangsten) voor een terugloop van de aantallen, maar de reproductieperiode zorgt voor populatieaanwas (vliegvlugge juvenielen) in mei-juli.

Naast zulke 'natuurlijke' oorzaken draagt ook actieve onttrekking (door afschot en vangsten) bij aan de mortaliteit, en ook die is vaak niet gelijk verdeeld over het jaar. In Noord-Holland vindt afschot van ganzen het meest intensief plaats in de nazomer en het najaar (juli-oktober), gevolgd door een paar maanden van rust en een nieuwe periode van intensievere afschot vanaf februari-maart (FBENH 2020). In het begin van het volgende broedseizoen (bij Grauwe Gans vanaf maart, andere soorten april-mei) bereikt de populatie zijn kleinste omvang. Het aantal volgroeide vogels neemt tijdens het broedseizoen nog verder af (gestippelde lijn in figuur 1), maar ondertussen worden de gelederen weer aangevuld doordat nieuwe juvenielen vliegvlug worden.

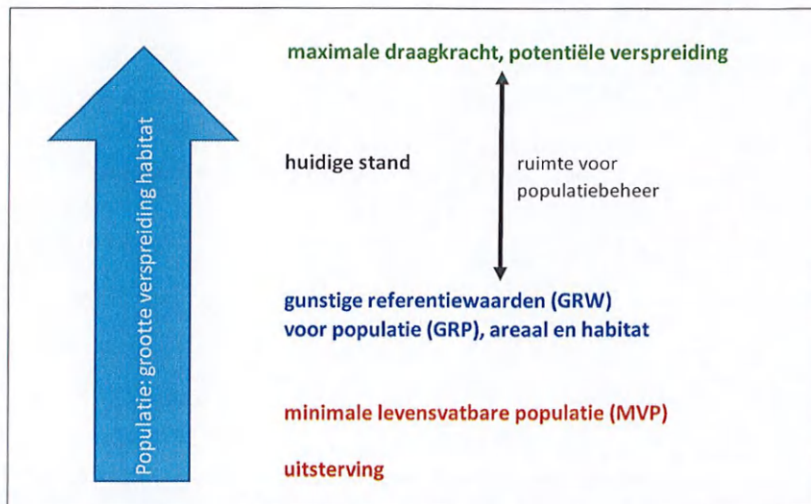
De balans tussen de aanwas door reproductie en de sterfte gedurende het jaar bepaalt of de populatie netto groeit of krimpt. Ook immi- en emigratie kunnen in de loop van het jaar invloed hebben op de stand. Dispersie van ganzen over provinciegrenzen heen komt zeker voor, maar blijft in dit advies verder buiten beschouwing, omdat deze lastig is te meten, anders dan met een uitgebreide analyse van (kleur)ringgegevens.

Naast broedvogels uit de eigen omgeving zullen in de maanden oktober-mei doortrekkende ganzen (trekganzen) uit noordelijke populaties aanwezig zijn: Grauwe Ganzen uit Scandinavië en Brandganzen uit Rusland en het Oostzeegebied. Doortrekkende Grauwe Ganzen bereiken doorgaans een piek in het najaar (oktober-november), bij Brandgans meestal gedurende de winter, maar in het Waddengebied ook in het voorjaar (maart-april).

2.2.2. Ruimte voor populatiebeheer

De ruimte die de wet laat voor populatiebeheer is de ruimte (het verschil) tussen de actuele toestand van de populatie en de toestand die overeenkomt met de gunstige referentiewaarde (GRW), die in ieder geval moeten worden gehaald om een gunstige Staat van Instandhouding te realiseren/behouden (figuur 2). Die ondergrens omvat gunstige referentiewaarden voor de aspecten populatie, verspreiding (areaal), habitat en toekomstperspectief. In het kader van het hier besproken populatiebeheer is de meest relevante hiervan de GRW voor de grootte en ontwikkeling van de populatie, de 'gunstige referentiepopulatie' GRP. Populatiebeheer zal immers sneller en grotere effecten hebben op de populatieomvang dan op het bezette areaal van een soort of op de kwaliteit van het leefgebied. In het vervolg van deze notitie gebruiken we daarom steeds de term GRP, maar het is wel van belang om bij beoordelingen de andere aspecten niet geheel uit het oog te verliezen.

Het te hanteren afwegingskader is als volgt: De GRP, als vangnet voor de populatie, mag niet worden onderschreden gedurende de looptijd van het project/plan, maar vooral niet bij beëindiging hiervan. In het huidige geval hebben we het dan over de einddatum van de ontheffing, in 2024.

Figuur 2. De samenhang tussen begrippen gerelateerd aan de Staat van Instandhouding van een populatie en beheer en bescherming ervan, zoals gehanteerd door het European Goose Management Platform onder AEWA (Nagy et al. 2021).

2.2.3. Beschikbaarheid data m.b.t. populatiegrootte en beheer

Bovenstaande betekent dat een goed beeld van het populatieverloop nodig is voor de beoordeling, sturing, handhaving en evaluatie van projecten. Dit geldt met name voor de populatiegrootte (totale aantal vogels in N-H) en de aantallen onttrokken vogels. Hieronder wordt beknopt beschreven welke informatie hierover in de praktijk beschikbaar is.

Populatiegrootte

Sinds 2013 wordt jaarlijks in juli een provinciedekkende telling van alle ganzensoorten uitgevoerd. Deze telling valt kort na het broedseizoen en na de ruiperiode van Grauwe Gans, maar gedeeltelijk tijdens de ruitijd van Brandgans en Canadese ganzen¹. Hij valt ongeveer samen met het moment in de jaarcyclus waarop de standganzenpopulaties hun maximale grootte bereiken en omvat alle demografische stadia: net vliegvlugge jongen uit het afgelopen broedseizoen en hun ouders (broedparen), onvolwassen vogels geboren in eerdere jaren die nog niet hebben gebroed, en volwassen (potentiële broed)vogels die om een of andere reden niet tot broeden kwamen.

Vanwege de nagestreefde volledige provinciale dekking en de demografische volledigheid geeft de juli-telling op dit moment het meest complete beeld van de ontwikkeling van de standganzenpopulaties in Noord-Holland. Een alternatief zoals een complete telling van aantallen broedparen is in de praktijk veel lastiger te realiseren, vanwege het verborgen broedgedrag van de ganzen (met name van Grauwe Gans, de talrijkste soort), maar een dergelijke telling is in de komende jaren wel voorzien om de aanwezige broedpopulatie te monitoren (en komt dan als tweede (onafhankelijke) schatting voor de aantallen beschikbaar). In het winterhalfjaar (september-april) worden in de provincie ook maandelijks ganzentellingen uitgevoerd (georganiseerd door Sovon), maar die zijn niet provincie-dekkend (hoewel de januari-telling dit wel benadert) en omvatten bovendien een mix van standganzen en overwinterende trekvogels, waarin de eerstgenoemde niet eenduidig zijn te onderscheiden en de verhouding tussen standganzen en trekganzen per soort zal verschillen.

Afschot en vangsten

Sinds 2017 is er een verplichte registratie van alle afschot in het faunaregistratiesysteem FRS, binnen een termijn van 30 dagen (vóór 2017 betrof deze verplichting alleen vogels geschoten onder ontheffing). De bruikbaarheid van deze cijfers voor de aansturing en handhaving van maatregelen wordt nu nog belemmerd door onzekerheid over de accuratesse van de opgaven. Er zijn aanwijzingen dat deze cijfers het werkelijke afschot (flink) overschatten (Schekkerman et al. 2018). Dit probleem is niet uniek voor

¹ Uit trektellingen en ringaflezingen is bekend dat Grote Canadese Ganzen uit de Nederlandse broedpopulatie ook (deels) elders de vleugelrui doormaken, maar we hebben geen informatie over de mate waarop dit plaatsvindt. Vooralsnog gaan we er van uit dat er een balans is met eventuele ruitrek naar Noord-Holland toe, zodat de netto aantallen ongeveer gelijk blijven.

Noord-Holland maar speelt op de schaal van de gehele West-Europese populatie van Grauwe Gans (Johnson & Koffijberg 2021). Er wordt momenteel gewerkt aan verbetering van de registratie.

Rapportage over de aantallen gevangen en met CO₂ gedode dieren gebeurt door de FBE. Aantallen worden gerapporteerd per vangst, per soort en leeftijdscategorie verdeeld naar 'subadulten' en 'adulten'. Deze termen kunnen tot onduidelijkheid leiden bij de evaluatie van ruimte voor en effecten van beheer. Duidelijker is om onderscheid te maken tussen nog niet vliegvlugge jongen ('kuikens'), vliegvlugge jongen uit het huidige broedseizoen ('juvenielen'), en minstens 1 jaar oude vogels ('adulten').

2.2.4. Voorstel uitvoeringssystematiek

Overwegingen

Voorkomen moet worden dat de 'ruimte voor beheer' wordt opgebruikt en de GRP onderschreden gedurende de looptijd en bij afloop van de ontheffing (figuur 2). In theorie zou dit mogelijk (moeten) zijn door op elk moment in het jaar (zij het met vertraging van een maand vanwege de vertraging van registratie in het FRS) de actuele populatiegrootte te reconstrueren uit de meest recente juli-telling, de aantallen sindsdien door afschot of vangst onttrokken ganzen, en een schatting van de sindsdien opgetreden natuurlijke sterfte (door andere oorzaken dan actieve onttrekking). Op basis hiervan zou de onttrekking kunnen worden stopgezet zodra de GRP dreigt te worden bereikt.

In de praktijk is dit nu niet goed mogelijk vanwege de grote waarschijnlijkheid dat afschot wordt overgerapporteerd (zie hiervoor ook Schekkerman et al. 2018). Dit zou ertoe leiden dat volgens de cijfers de ruimte voor beheer onrealistisch snel wordt opgebruikt en uitvoering wordt stopgezet terwijl dat eigenlijk nog niet nodig is.

Een alternatieve aanpak gebruikt niet de gerapporteerde cijfers over onttrekking maar een schatting gebaseerd op de waargenomen ontwikkeling van de populatie in een aantal direct voorafgaande jaren. Op basis van de reeks juli-tellingen en informatie over de jaarlijkse aanwas door reproductie kan een schatting worden berekend van de jaarlijkse sterfte, die voor een belangrijk deel wordt bepaald door de aantallen onttrokken vogels (deze berekening wordt uitgewerkt in hoofdstuk 4). Als ook informatie wordt toegevoegd over de verdeling van deze onttrekking over het jaar kan ook worden ingeschat of en wanneer de ondergrens van ruimte voor beheer wordt bereikt. Uiteraard kent deze inschatting meer onzekerheid dan een gebaseerd op correcte actuele onttrekkingscijfers.

Het is echter te verdedigen dat een *real-time* (dagelijkse of maandelijkse basis) monitoring en bijsturing van het populatiebeheer niet noodzakelijk is om de GRP te waarborgen. Wanneer de actuele populatiegrootte ver genoeg boven de GRP ligt (verder dan een in te bouwen veiligheidsmarge) zal de kans dat deze GRP binnen een korte termijn wordt bereikt door de maatregelen immers zeer klein zijn. Dan volstaan ook minder frequente checks. Dit biedt voordelen voor zowel de uitvoerders (duidelijkheid voor een langere termijn) als de handhavende instanties (periodieke in plaats van continue monitoring van de ontwikkelingen). Zo lang gewerkt wordt met op eerdere jaren gebaseerde gegevens over de sterfte bieden tussentijdse evaluaties ook een 'schijnnaauwkeurigheid'. Er is immers maar één meetmoment per jaar waarop de werkelijke populatiegrootte bekend is: de juli-telling. Het resultaat van die ene telling bepaalt in combinatie met de historische gegevens, die ook per jaar vastliggen, hoe de populatieschatting zal uitvallen op alle momenten in het daarop volgende jaar. Dit pleit ervoor het aantal beslismomenten over voortzetting van de uitvoering ook te beperken tot één per jaar.

Omdat in de praktijk de hoeveelheid onttrokken vogels van jaar op jaar zal variëren onder invloed van een scala aan grotendeels onvoorspelbare factoren is het dan wel van belang om een veiligheidsmarge in te bouwen tussen de GRP en een te hanteren ondergrens van de ruimte voor beheer. Hiermee kan worden voorkomen dat de GRP wordt onderschreden doordat door toevallige omstandigheden de sterfte in een jaar aanzienlijk groter uitvalt dan in voorgaande jaren.

Voorstel

Samenvattend adviseren wij om jaarlijks één maal te evalueren of de actuele stand van de ganzenpopulaties het toelaat om de uitvoering van maatregelen in het komende jaar te continueren met de vigerende intensiteit. Deze evaluatie vindt plaats in de nazomer, zodra de resultaten van de juli-telling (en van de aanbevolen bemonstering van juvenielpercentages, zie §4.4) beschikbaar zijn. Bij deze evaluatie worden de geschatte actuele grootte (en leeftijdsamenstelling) van de populatie en de schattingen van de sterfte in de afgelopen vijf jaar vastgesteld, en wordt op basis hiervan beslist of er

ruimte is om de onttrekking van vogels in het komende jaar voort te zetten. De beslisregels hierbij worden uitgewerkt in hoofdstuk 4, maar luiden in essentie:

- als [aantal - verwachte onttrekking inclusief veiligheidsmarge] \geq GRP \rightarrow beheer voortzetten
- als [aantal - verwachte onttrekking inclusief veiligheidsmarge] $<$ GRP \rightarrow beheer stoppen.

3. Ondergrens ruimte voor beheer

3.1. Gunstige referentiewaarden op nationaal niveau

EU Vogelrichtlijn / Natura 2000

Mede voortvloeiend uit de EU Vogelrichtlijn en Natura 2000 is in de Wnb voor vogelsoorten de gunstige staat van instandhouding (SvI, landelijk) of instandhoudingsdoelstellingen (per Natura 2000 gebied) vastgelegd. Voor broedvogels wordt hier gewerkt met broedparen, voor niet-broedvogels met het zogenaamde seizoensgemiddelde, soms met een seizoensmaximum, als indicatie voor de omvang en kwaliteit van het leefgebied (Ministerie van LNV 2006). Beide parameters zijn direct uit tellingen af te leiden. Voor de hier betrokken ganzensoorten gaat het bij de landelijke SvI in de praktijk buiten het broedseizoen om een mix van standvogels en trekvogels afkomstig van elders, zodat ze niet eenduidig te vertalen zijn naar de Nederlandse broedpopulaties. Vergelijkbaar is de problematiek op de schaal van Natura 2000-gebieden, waar de aantallen ter plaatse eveneens bestaan uit broedvogels uit de regio en winter- en trekvogels.

AEWA-European Goose Management Platform

Voor de implementatie van de flyway-beheerplannen in AEWA-verband zijn voor de relevante soorten, in dit geval Grauwe Gans en Brandgans, GRPs (en referenties voor verspreiding en habitatkwaliteit) ontwikkeld, die als vangnet moeten dienen om populaties niet in de gevarenzone te brengen (AEWA 2020a,b). Hiervoor is onder andere gebruik gemaakt van door de landen zelf aangeleverde gegevens. In dit verband zijn voorstellen ontwikkeld voor GRPs voor de Nederlandse broedpopulaties van Grauwe gans en Brandgans (Foppen & Koffijberg 2020, van Roomen et al. 2020). Deze GRPs zijn geïmplementeerd in de flyway-beheerplannen voor beide soorten, die door de AEWA-lidstaten formeel zijn bekrachtigd. In Nederland is de doorvertaling van deze plannen op nationaal niveau en inbedding in het provinciale ganzenbeleid nog volop in ontwikkeling. Vooruitlopend op een meer formele vaststelling gebruiken we in dit advies de onder AEWA geformuleerde GRP als afwegingskader voor de beleidsvoornemens voor ganzen in Noord-Holland. In het kader van het 'Strategisch Plan Natura 2000' van het Ministerie van LNV vindt momenteel een actualisatie van de SvI voor alle Annex 1 soorten plaats.

Voor Grote en Kleine Canadese Gans is een GRP als hierboven benoemd voor Brand- en Grauwe Gans (nog) niet vastgesteld of voorgesteld. Deze twee soorten komen in Europa in wilde staat alleen voor als dwaalgast (*Category A - vagrant*), een categorie die wel valt onder Artikel 1 van de Vogelrichtlijn maar in de praktijk beperkte verplichtingen meebrengt (https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/eu_species/index_en.htm). Daarnaast kennen beide soorten geïntroduceerde populaties ('exoot') in diverse landen waaronder Nederland. In het kader van het 'Strategisch Plan Natura 2000' worden momenteel beoordelingen van de Staat van Instandhouding geactualiseerd. Of hierbij enige vorm van gunstige referentiewaarde voor Canadese ganzen zal worden geformuleerd of niet, en zo ja waar die dan komt te liggen, is nu nog onduidelijk.

3.2. Naar een provinciale invulling

3.2.1. Beoordeling van effecten van plannen en activiteiten op gunstige referentiepopulatie

De relevante vraag bij beoordeling van plannen en projecten is of er gevaar bestaat dat de landelijke GRP en daarmee de landelijke SvI (eventueel ook de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden), verslechtert door de uitvoering van populatiebeheer van Grauwe ganzen, Brandganzen en Canadese Ganzen in de provincie Noord-Holland. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met 'cumulatieve effecten' van andere plannen en projecten die al zijn vastgesteld of in uitvoering zijn. Noord-Holland is allerm minst de enige provincie waar populatiebeheer of onttrekking ter voorkoming van schade of vanuit oogpunt van vliegveiligheid wordt toegepast; dit gebeurt ook in de meeste andere provincies met standganzenpopulaties. Als alléén een nationale GRP beschikbaar is als referentie vereist een evaluatie van plannen en projecten dus kennis van alle (geplande) maatregelen in alle andere provincies en de daarvan te verwachten effecten. Dit leidt tot herhaling van werk in verschillende provincies en vergt goede informatie-uitwisseling tussen alle provincies. De vereiste complete landelijke informatie bemoeilijkt ook het zicht op de juistheid van beoordelingen en ontheffingverleningen.

Als de landelijke GRP zou worden doorvertaald naar provinciale referentiewaarden, zouden provincies deze kunnen toepassen bij beoordelingen. Mits de provinciale GRP goed zijn gekozen (d.w.z., optellen tot maximaal de landelijke GRP) èn alle provincies deze werkwijze toepassen is het behoud van een populatie bóven de GRP daarmee in principe gegarandeerd (mits ook aan de andere voorwaarden van een gunstige SvI wordt voldaan). Het niet (meer) behalen van de GRP-norm door cumulatie van negatieve effecten van activiteiten in andere provincies is dan immers impliciet uitgesloten, zodat die niet meer expliciet behoeven te worden meegenomen in de beoordelingen per provincie. Dit heeft grote praktische voordelen voor het beoordelingsproces.

Een effectieve uitvoering van het bevoegd gezag door provincies zou dus belangrijk gefaciliteerd worden door provinciale GRPs, maar op dit moment zijn die er niet (doorvertaling van de AEWA flyway-beheerplannen is immers nog in ontwikkeling). Wij adviseren daarom dat de provincies gezamenlijke afspraken maken over een uniforme werkwijze op dit punt en over een 'verdeling' van de nationale GRP over provincies. Dit past ook binnen de beoogde werkwijze in AEWA/EGMP verband.

Het maken van bovengenoemde interprovinciale afspraken vergt tijd, mogelijk zelfs enkele jaren. Tot het zover is bestaat bij het zelfstandig hanteren van een provinciale GRP door één provincie in principe de kans dat de landelijke GRP, en daarmee de landelijke SvI, in gevaar komt doordat in één of meer andere provincies een plan of project een populatiereductie veroorzaakt die groter is dan het 'evenredige aandeel' van die provincie in de landelijke ruimte voor populatiebeheer. Wij denken dat voor een beperkte periode (tot interprovinciale afspraken zijn gemaakt, bv. in IPO-verband) dit risico aanvaardbaar is. Dit gezien de nu al bestaande *checks & balances* in beoordelings- en ontheffingsprocessen en het feit dat de landelijke standganzenpopulaties momenteel ruim voldoen aan hun GRP.

3.2.2. Afleiding van gunstige referentiepopulaties in Noord-Holland

Partitionering van de landelijke GRP naar provincies kan op verschillende manieren gebeuren, bijvoorbeeld evenredig (elke provincie even veel), naar rato van de hoeveelheid geschikt leefgebied, of op enige andere wijze. Wij stellen voor om hiervoor de actuele (of recente) verdeling van de populatie-aantallen over de provincies te gebruiken. In beginsel weerspiegelen deze aantallen de verhoudingen tussen provincies in de combinatie van oppervlak en geschiktheid (kwaliteit) van het aanwezige leefgebied, al is hier en daar nog wel een historische component in de verspreiding aanwijsbaar.

Er zijn twee informatiebronnen voor de recente verdeling van standganzenpopulaties over de provincies. Voor de recente Vogelatlas van Nederland (Sovon 2018) zijn schattingen gemaakt van de broedpopulaties van alle vogelsoorten in 2013; deze zijn ook uitgesplitst per provincie (hoewel niet opgenomen in het gepubliceerde boek). Daarnaast worden tegenwoordig in vrijwel alle provincies gebiedsdekkende ganzentellingen uitgevoerd in juli, op vergelijkbare wijze als in Noord-Holland (Buij & Koffijberg 2019).

Tabel 1 geeft op basis van dit materiaal een overzicht van het aandeel van de Noord-Hollandse populaties in het landelijke totaal. Voor Brandgans en Grote Canadese Gans komen de aandelen op basis van de

Vogelatlas en drie recente beschikbare juli-tellingen goed overeen. Bij Grauwe Gans is het verschil wat groter. Omdat de onzekerheden rondom de atlasschattingen per provincie vermoedelijk groter zijn dan die rond de juli-tellingen, en de laatste ook recenter zijn, wegen we de juli-tellingen zwaarder. Vervolgens worden de resulterende aandelen (25% voor Grauwe Gans, 24% voor Brandgans) vermenigvuldigd met de landelijke GRP tot een GRP voor Noord-Holland. De landelijke GRP is uitgedrukt in een aantal broedparen; via een conversiefactor is dit te vertalen naar een aantal individuen aan de start van het volgende broedseizoen. De te gebruiken conversiefactoren zijn bepaald met het populatiemodel van Schekkerman *et al.* (2018). Ze zijn relatief laag omdat de start van het broedseizoen het moment in de jaarcyclus is waarop de populatie zijn minimale grootte bereikt.

De zo berekende provinciale GRP voor Noord-Holland bedragen voor Grauwe Gans 5250 broedparen of 17 200 individuen, voor Brandgans 2640 broedparen of 8250 individuen (tabel 1).

Voor Grote en Kleine Canadese Gans is momenteel geen landelijke GRP beschikbaar, en kan dus ook geen provinciale GRP worden berekend op basis daarvan.

Tabel 1. Afleiding van GRP voor standganzen in de provincie Noord-Holland. Vermeld zijn de aandelen (%) van N-H in de landelijke totalen per soort volgens vier bronnen (zie tekst) en een resulterend voorstel voor het bij de berekening te hanteren aandeel (vet), de landelijke GRP onder AEWAI/EGMP, en de resulterende provinciale GRPs in broedparen en individuen bij de start en direct na afloop van het broedseizoen (via een conversiefactor). Voor Canadese ganzen is geen landelijke GRP vastgesteld.

bron	Grauwe Gans	Brandgans	Grote Canadese Gans
Vogelatlas 2013-15	18 %	24 %	8 %
juli-telling 2017	24 %	25 %	7 %
juli-telling 2018	26 %	24 %	7 %
juli-telling 2019	25 %	24 %	11 %
te hanteren aandeel	25 %	24 %	10 %
landelijke GRP (broedparen)	21 000	11 000	-
provinciale GRP (broedparen)	5 250	2 640	-
conversie broedparen→ind. start broedseizoen	3.27	3.12	-
provinciale GRP (individuen, start broedseizoen)	17 200	8 250	-

4. Methodiek en vaststelling ruimte voor beheer

4.1. Uitgangspunten

Het doel van de hier voorgestelde methodiek voor een jaarlijkse tussenevaluatie en vaststelling van de ruimte voor onttrekkingsmaatregelen voor het komende jaar is te waarborgen dat de onttrekking niet leidt tot een populatiegrootte onder de provinciale gunstige referentiepopulatie GRP. Omdat er maar één evaluatiemoment per jaar is (nazomer), is het van belang een veiligheidsmarge in te bouwen die voldoende zekerheid biedt op het behoud van de GRP zonder dat de onttrokken aantallen vogels min of meer continu hoeft te worden gevolgd. Van belang is ook een uniforme aanpak die werkt voor alle relevante soorten.

In dit hoofdstuk beschrijven we een rekensystematiek waarmee jaarlijks de ruimte voor beheer kan worden bepaald. De systematiek is relatief eenvoudig gehouden met het oog op een snelle toepassing en draagvlak onder betrokkenen. De kern is dat op basis van de waargenomen ontwikkeling van de populatiegrootte (juli-tellingen) en informatie over de reproductie de sterfte van volgroeide vogels in de vijf voorgaande jaren wordt geschat. Vervolgens wordt gekeken of extrapolatie van de gemiddelde mortaliteit in die vijf jaren naar het komende jaar leidt tot onderschrijding van de GRP, uitgaande van de recent verrichte juli-telling.

Hieronder volgt een beschrijving van de voorgestelde systematiek op basis van data voor Grauwe Gans. Hieruit komt tevens een advies voort voor het komende beheerjaar 2022. De zelfde rekenwijze is ook toegepast voor de Brandgans en de resultaten hiervan worden kort besproken in §4.3.

Voor de Canadese ganzen kunnen we op dit moment geen advies uitbrengen omdat en momenteel geen numerieke ondergrens voor de Svl is vastgesteld en nog onduidelijk is of die er komt en met welke waarde. Als echter zo'n referentiewaarde eenmaal is gedefinieerd kan de hieronder geschetste systematiek op dezelfde manier als bij de andere soorten worden toegepast voor de Canadese ganzen.

4.2. Beschrijving methodiek en toepassing voor Grauwe Gans

Basis voor de rekenaanpak zijn de op de juli-tellingen gebaseerde populatiegroottes is Noord-Holland in de meest recente zes jaren (tabel 2), die we aanduiden met $N_{[t]}$ (het suffix t geeft het jaar aan). In juli omvat de populatie zowel de in het zojuist afgelopen broedseizoen vliegvlug geworden jongen ('juvenielen') als de vogels die dan minimaal 1 jaar oud zijn. Het aantal in de laatste categorie moeten we weten om de totale sterfte over het afgelopen jaar te berekenen: dit zijn immers alle vogels die dat jaar hebben overleefd. Tijdens de juli-telling wordt geen onderscheid gemaakt naar leeftijd, maar de verhouding tussen juveniele en oudere vogels valt in te schatten op basis van externe informatie. Leeftijdstellingen in de nazomer in Noord-Holland leverden een gemiddelde aandeel juvenielen (F) op van 20% (scheckerman *et al.* 2018) en dit cijfer ($F=0.2$) gebruiken we hier om het aantal minstens 1 jaar oude vogels tijdens de juli-telling ($A_{[t]}$) te schatten:

$$A_{[t]} = N_{[t]} - (1-F)$$

Vervolgens kunnen de jaarlijkse aantallen gestorven vogels (sterfte: mortaliteit $M_{[t]}$) worden berekend door het actuele aantal minstens 1 jaar oude vogels af te trekken van het totale aantal vogels in juli van het voorgaande jaar:

$$M_{[t]} = N_{[t-1]} - A_{[t]}$$

Een complicatie die hierbij optreedt is dat de zo berekende sterfte negatief kan uitvallen. Dat kan ontstaan door toevallige fouten in de telling die leiden tot schijnbare aantalsfluctuaties (zonder demografische oorzaak) of door immigratie van méér vogels van elders dan er lokale vogels gestorven zijn. Omdat er in de werkelijkheid altijd enige sterfte zal zijn introduceren we bij de berekening van de sterfte een ondergrens van nul:

$$M_{[t]} = \text{maximum}(N_{[t-1]} - A_{[t]}; 0)$$

Vervolgens worden het gemiddelde (M_{gem}) en de standaarddeviatie van de sterftes in de meest recente vijf jaren ($M_{[t-4]} .. M_{[t]}$) berekend voor gebruik in de beoordeling van de ruimte voor onttrekking.

Tabel 2. Totale populatiegroottes van Grauwe Gans in Noord-Holland uit de juli-tellingen in recente jaren en daaruit afgeleide grootheden gebruikt in de beoordeling van de 'ruimte voor onttrekking'.

grootheid		2016	2017	2018	2019	2020	2021	gem. 5 jr	
		t-5	t-4	t-3	t-2	t-1	t	M_{gem}	s.d.
totale aantal getelde vogels in Juli	$N_{[t]}$	93200	115753	128890	118420	127457	132437	124591	7149
reproductie: fractie eerstejaars	F	0.20	0.20	0.20	0.20	0.20	0.20	0.20	
totale aantal ≥ 1 jaar oude vogels	$A_{[t]}$	74560	92602	103112	94736	101966	105950	99673	5719
totale mortaliteit voorafgaande jaar	$M_{[t]}$		598	12641	34154	16454	21507	17071	12277
fractie mortaliteit voorafgaande jaar			0.01	0.11	0.26	0.14	0.17	0.14	0.09

Met deze cijfers en de in hoofdstuk 3 afgeleide waarde van de provinciale gunstige referentiepopulatie GRP, die de harde ondergrens vormt waar de populatie niet onder mag dalen, kan nu worden bepaald of er ruimte is om in het aankomende jaar de onttrekking voort te zetten op een vergelijkbaar niveau als in de voorgaande jaren (tabel 3). In principe wordt hiervoor de gemiddelde sterfte in de afgelopen vijf jaren afgetrokken van de actuele populatiegrootte (juli-telling), tot het aantal te verwachten ≥ 1 jaar oude vogels in het volgende broedseizoen:

$$A_{[t+1]} = N_{[t]} - M_{gem}$$

Daarbij is er in principe 'ruimte' voor de onttrekking zolang $A_{[t+1]}$ groter blijft dan de GRP.

De praktijk is complexer doordat enerzijds de juli-telling geen exact beeld geeft van de werkelijke populatiegrootte op dat moment maar een onzekerheidsmarge kent, en anderzijds de hoeveelheid onttrokken vogels niet jaarlijks gelijk is maar flinke en onvoorspelbare fluctuaties vertoont. Dit brengt het risico mee dat bij de volgende evaluatie een jaar later kan blijken dat de populatie toch onder GRP is gezakt, doordat de vorige telling toevalligerwijs het werkelijke aantal ganzen overschatte of doordat bovengemiddeld veel vogels zijn gestorven. Dat is te voorkomen door expliciet rekening te houden met onzekerheidsmarges rondom de juli-telling en de berekende jaarlijkse mortaliteit. Daartoe gebruiken we voor de actuele populatiegrootte niet het getelde aantal (N) maar een aantal dat voldoende zekerheid biedt dat de werkelijke populatie niet kleiner was (N_{min}). Net zo hanteren we voor de sterfte niet het gemiddelde (M_{gem}) zelf maar een aantal waarvan gegeven de historische variatie onwaarschijnlijk is dat het zal worden overschreden (M_{max}). Vervolgens trekken we die van elkaar af om een veilige minimumverwachting te krijgen van het aantal ganzen in het volgende broedseizoen. Deze zal alleen uitkomen in het zeer onwaarschijnlijke geval van een zware overschatting door de juli-telling en/of een veel groter dan normaal uitvallende onttrekking:

$$A_{min[t+1]} = N_{min[t]} - M_{max}$$

Een veilige waarde voor N_{min} kan worden afgeleid uit een waarschijnlijkheidsverdeling van het werkelijke aantal gegeven de telling. We schatten hiertoe de ondergrens van het interval waarbinnen 90% van die verdeling valt, uitgaande van een normale verdeling. De theoretische kans dat de werkelijke populatiegrootte nog kleiner was, is dan 5%. Op basis van de telrapportage door FBE NH (2020) is de standaardfout van de waarschijnlijkheidsverdeling voor het aantal Grauwe Ganzen geschat op ongeveer 7%. Omdat het 90%-interval van een normale verdeling valt tussen het gemiddelde plus of min 1.65 maal de standaardafwijking leidt dit tot een te hanteren minimum populatiegrootte van:

$$N_{min[t]} = N_{[t]} - 1.65 * 0.07 * N_{[t]}.$$

Analoog wordt M_{max} bepaald met behulp van de standaardafwijking van $M_{[t]}$ over de recente vijf jaar:

$$M_{max} = M_{gem} + 1.65 * SD(M_{[t-4]..M_{[t]}}).$$

De laatste stap in de procedure is het vergelijken van $A_{min[t+1]}$ met de GRP. Als $A_{min[t+1]}$ groter is dan de GRP is er ruimte om het vigerende beheer nog een jaar door te zetten, als $A_{min[t+1]}$ kleiner is, is dat niet het geval.

Tabel 3 vat de evaluatie samen voor Grauwe Gans op basis van de cijfers uit 2021. De juli-telling van 2021 leverde ruim 132.000 Grauwe Ganzen op. Bij een standaardfout van 7% geeft dat een N_{min} van

ca. 117.000 vogels. Na aftrekken van de M_{max} van 37.000 vogels geeft dat een verwacht minimumaantal van bijna 80.000 vogels in het volgende broedseizoen, nog ca. vier keer zo veel als de GRP van 17200 individuen. Er is dus nog voldoende ruimte om de recente onttrekkingsinspanning een jaar voort te zetten.

Tabel 3. Evaluatie van de ruimte voor beheer voor Grauwe ganzen in seizoen 2021-2022.

kengetallen		
provinciale GRP (individuen)	GRP	17200
actuele populatiegrootte geteld juli 2021	$N_{[t]}$	132437
90%-LowerCL van actuele populatiegrootte	$N_{min[t]}$	117141
90%-UpperCL van mortaliteit in afgelopen jaren	M_{max}	37328
ondergrens verwachte populatie volgend broedseizoen	$A_{min[t+1]}$	79813
IS ER RUIMTE VOOR BEHEER: $A_{min[t+1]} \geq GRP$?		JA

4.3. Toepassing voor Brandgans

Voor Brandgans is dezelfde systematiek toegepast, maar met kleine verschillen in details van de gebruikte cijfers (tabellen 4 en 5). Er is een gemiddelde juvenielenaandeel gehanteerd van 17%, gebaseerd op gegevens verzameld in Nederland (voornamelijk Deltagebied en Rivierengebied) in 2018-2020 (AEWA-EGMP 2021). De standaardfout voor de juli-tellingen is gesteld op 12% (FBE N-H 2020).

De situatie voor Brandgans verschilt vooral van die voor Grauwe Gans doordat de huidige aantallen Brandganzen niet ver boven de voorgestelde provinciale GRP liggen. Er is daardoor maar weinig ruimte voor verdere onttrekking, zeker niet in de recent gerealiseerde aantallen. Zelfs zonder de ingebouwde veiligheidsmarge zou de recent gebruikelijke jaarlijkse sterfte de populatie ruim onder GRP brengen. Het advies op basis van deze analyse is dus om in 2022 geen Brandganzen meer te onttrekken.

Tabel 4. Totale populatiegroottes van Brandgans in Noord-Holland uit de juli-tellingen in recente jaren en daaruit afgeleide grootheden gebruikt in de beoordeling van de 'ruimte voor onttrekking'.

grootheid		2016	2017	2018	2019	2020	2021	gem. 5 jr	
		t-5	t-4	t-3	t-2	t-1	t	M_{gem}	s.d.
totale aantal vogels geteld in Juli	$N_{[t]}$	10700	17200	15476	12960	13292	10469	13879	2569
reproductie: fractie eerstejaars	F	0.17	0.17	0.17	0.17	0.17	0.17	0.17	
totale aantal ≥ 1 jaar oude vogels	$A_{[t]}$	8881	14276	12845	10757	11032	8689	11520	2132
totale mortaliteit voorafgaande jaar	$M_{[t]}$		0	4355	4719	1928	4603	3121	2088
fractie mortaliteit voorafgaande jaar			0.00	0.20	0.25	0.09	0.30	0.17	0.12

Tabel 5. Evaluatie van de ruimte voor beheer voor Brandgans in seizoen 2021-2022.

kengetallen		
provinciale GRP (individuen)	GRP	8250
actuele populatiegrootte geteld juli 2021	$N_{[t]}$	10469
90%-LowerCL van actuele populatiegrootte	$N_{min[t]}$	8396
90%-UpperCL van mortaliteit in afgelopen jaren	M_{max}	6566
ondergrens verwachte populatie volgend broedseizoen	$A_{min[t+1]}$	1830
IS ER RUIMTE VOOR BEHEER: $A_{min[t+1]} \geq GRP$?		NEE

4.4. Discussie

De hierboven geschetste aanpak maakt geen onderscheid tussen sterfte door 'natuurlijke' oorzaken en door menselijk handelen (afschot, vangst). Hiervoor is gekozen omdat dit onderscheid de rekensystematiek ingewikkelder zou maken en extra onzekerheid meebrengt over de schatting van beide componenten. Ook is niet goed duidelijk of de sterfte door onttrekking 'additief' is of (gedeeltelijk) wordt gecompenseerd door een verlaging van de natuurlijke sterfte. Door te werken met de 'totale mortaliteit' is er ook voldoende waarborg op een gunstige referentie. Een voordeel is daarbij dat ook fluctuaties in niet direct door menselijk handelen veroorzaakte sterfte doorwerken in de beslissing over de voortzetting van het beheer. Momenteel treden er bijvoorbeeld in Europa uitbraken op van vogelgriep die juist Brandganzen relatief zwaar treffen en vermoedelijk ook in Nederland leiden tot verhoogde sterfte.

De hier geschetste aanpak leent zich op meerdere punten voor verbetering:

1. Gebruik van jaarspecifieke in het veld bepaalde juvenielenpercentages in plaats van een vaste aanname voor F . Hiermee is de jaarlijkse sterfte aanzienlijk beter te schatten dan op basis van een gemiddelde aanname. Hiervoor zal jaarlijks na afloop van het broedseizoen een representatieve steekproef moeten worden verzameld van tellingen waarbij de juvenielen worden onderscheiden van de oudere vogels, met een goede ruimtelijke spreiding over de provincie. Vanwege de hiervoor benodigde tijd en kennis van de leeftijdskenmerken zijn deze leeftijdstellingen niet te combineren met de uitvoering van de juli-tellingen. Ze kunnen het beste worden gedaan door professionele waarnemers. Dit zal jaarlijks enkele velddagen vergen.
2. Een betere inschatting van de onzekerheid rondom de juli-tellingen. Deze is nu gebaseerd op berekeningen (met TRIM) op basis van de aantallen per telgebied, vooral omdat dit een nu beschikbare maat voor de onzekerheid vormde. Terwijl deze aanpak uitgaat van een symmetrische waarschijnlijkheidsverdeling rondom het getelde aantal verondersteld, zal in de praktijk allicht eerder sprake zijn van een onder- dan een overschatting van het werkelijke aantal. Als hierover gegevens beschikbaar komen (bijvoorbeeld uit kort na elkaar herhaalde tellingen in dezelfde gebieden) kan de wijze van bepaling van N_{\min} worden verfijnd.
3. Op termijn kunnen bij voldoende vertrouwen in de geregistreerde afschotcijfers deze wellicht worden gebruikt voor tussentijdse evaluaties van de ruimte voor beheer. Dit zou dan mogelijkheden bieden om onttrekking gedurende een deel van het jaar toe te staan als de beheerruimte nog niet is opgebruikt, maar dit wel in zicht komt. Daarbij hoort dan wel meer duidelijkheid over de mate waarin afschot in de wintermaanden eigen broedvogels betreft, of winter- en trekvogels.

Bij het bovenstaande geldt in het algemeen dat hoe nauwkeuriger de gebruikte cijfers zijn, hoe groter de resulterende ruimte voor beheer (door kleinere onzekerheidsmarges). Dat kan een stimulans vormen om de gegevensverzameling verder te verbeteren.

De geschetste aanpak leent zich ook om op termijn vorm te geven in een 'geïntegreerd populatiemodel' (IPM). Daarmee kan een meer samenhangend beeld worden verkregen van de informatie en de onzekerheden in de gegevens (zoals de grootte van toevallige fouten in de juli-tellingen). In AEWA-verband worden dergelijke modellen nu ontwikkeld op de schaal van de flyway-populaties *management-units* van enkele ganzensoorten. Het IPM voor de Brandgans is in een vergevorderd stadium, dat voor de Grauwe Gans nog maar aan het begin van de ontwikkeling. Met aanpassingen zijn dergelijke modellen wellicht geschikt te maken voor gebruik in de aansturing op provincie-niveau. De provincies zouden gezamenlijk stappen kunnen zetten in deze richting.

Literatuur

AEWA EUROPEAN GOOSE MANAGEMENT PLATFORM 2020a. Defining favourable reference values for the NW/SW European population of the Greylag Goose.
https://egmp.aewa.info/sites/default/files/meeting_files/information_documents/aewa_egm_iwg_inf_6_10_defining_FRVs_for_GG.pdf

AEWA EUROPEAN GOOSE MANAGEMENT PLATFORM 2020b. Defining favourable reference values for the population of the Barnacle Goose (*Branta leuopsis*).
https://egmp.aewa.info/sites/default/files/meeting_files/information_documents/aewa_egm_iwg_inf_6_11_FRVs_BG.pdf

AEWA EUROPEAN GOOSE MANAGEMENT PLATFORM 2021. Egmp population status and assessment report 2021. AEWA Doc. AEWA/EGMIWG/6.6/Rev.4.
https://egmp.aewa.info/sites/default/files/meeting_files/documents/egm_iwg_6_6_rev.4_population_status_report.pdf

BUIJ, R., & KOFFIJBERG, K. 2019. *Ganzen en ganzenschade in Nederland: Overzicht van kennis en kennishiaten voor effectief beleid.* (Wageningen Environmental Research rapport; No. 2965), (Sovon-rapport; No. 2019/67). Wageningen Environmental Research. <https://doi.org/10.18174/504998>

FBE NOORD-HOLLAND, 2020. Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024. Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland, Haarlem.

FBE NOORD-HOLLAND 2021. Telrapportage standganzen 2020. Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland, Haarlem.

FOPPEN R., VAN ROOMEN M., VAN DEN BREMER L. & NOORDHUIS R. 2016. De ecologische haalbaarheid van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen voor vogels. Sovon-rapport 2016/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

FOPPEN R. & KOFFIJBERG K. 2020. Notitie advies "Favourable Reference Values" voor Grauwe Ganzen in Nederland. Notitie 2020-92, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

JENSEN, G.H., MADSEN, J., NAGY, S., LEWIS M. (COMPILERS) 2018. *AEWA International Single Species Management Plan for the Barnacle Goose (*Branta leucopsis*) - Russia/Germany & Netherlands population, East Greenland/Scotland & Ireland population, Svalbard/South-west Scotland population.* AEWA Technical Series No. 70. Bonn, Germany.

VAN DER JEUGD H.P. & KWAK A. 2015. Effecten van beheersjacht op de brandganspopulatie in het noordelijk Deltagebied. Vogeltrekstation rapport 2013-04. Vogeltrekstation, Wageningen.

JOHNSON F.A. & KOFFIJBERG K. 2021. Biased monitoring data and an info-gap model for regulating the offtake of greylag geese in Europe. *Wildlife Biology* 2021: 00803, doi: 10.2981/wlb.00803.

MINISTERIE VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit. 2006. Natura 2000 Doelendocument.
<https://www.natura2000.nl/sites/default/files/Bibliotheek/Doelen/Natura%202000%20doelendocument%20%28LNV%2C%202006%29.pdf>

NAGY S., HELDBJERG, G. HOJ JENSEN, F. JOHNSON, J. MADSEN, E. MEYERS & S. DERELIEV 2021. Adaptive Flyway Management Programme for the Russia / Germany & Netherlands Population of the Barnacle Goose *Branta leucopsis*. https://egmp.aewa.info/sites/default/files/meeting_files/documents/aewa_egm_iwg_6_14_BG_Russia_pop_AFMP.pdf

POWOLNY, T., JENSEN, G.H., NAGY, S., CZAJKOWSKI, A., FOX, A.D., LEWIS, M., MADSEN, J. (COMPILERS) 2018. AEWA International Single Species Management Plan for the Greylag Goose (*Anser anser*) - Northwest/Southwest European population. AEWA Technical Series No. 71. Bonn, Germany.

VAN ROOMEN M., KOFFIJBERG K. & FOPPEN R. 2020. Notitie advies "Favourable Reference Values" voor Brandganzen in Nederland. Notitie 2020-93, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

SCHEKKERMAN H. 2012. Aantalsschattingen van broedende ganzen in Nederland: een evaluatie en kwantificering van de onzekerheidsmarges. Sovon-rapport 2012/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

SCHEKKERMAN H., VAN DEN BREMER L., KOFFIJBERG K. & STAHL J. 2018. Evaluatie van het Ganzenbeheerplan 2015-2020 Noord-Holland. Sovon-rapport 2018/65. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND 2018. Vogelatlas van Nederland. Sovon Vogelonderzoek Nederland / Kosmos, Nijmegen/Utrecht/Antwerpen.

VAN TURNHOUT C., B. VOSLAMBER, F. WILLEMS & G. VAN HOUWELINGEN. 2003. Trekgedrag en overleving van Grauwe Ganzen *Anser anser* in de Ooijpolder. *Limosa* 76 (2003): 117-122.

VOGEL R.L., BOUWMA I., KOESE B., KRANENBARG J., LA HAYE M., ODÉ B., SIERDSEMA H., SPARRIUS L., VERBURG P. & ZOLLINGER R. 2013. Het belang van Nederland buiten de Ecologische Hoofdstructuur voor soorten van de Vogelrichtlijn en van bijlage V van de Habitatrictlijn. Sovon-rapport 2013/15. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlage I: Afkortingen en begrippen

afkorting/begrip	omschrijving
AEWA	<i>Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds</i> ; een internationale overeenkomst (1995) voortvloeiend uit de Bonn-conventie, met als doel het behouden of herstellen van een gunstige staat van instandhouding van watervogels die tussen Afrika en Europa trekken (zie www.unep-aewa.org).
EGMP	European Goose Management Platform; groep die werkt aan internationale afstemming van ganzenbeheer in Europa, onder AEWA.
FBE	Faunabeheereenheid
FBP	Faunabeheerplan
FRS	Fauna Registratie Systeem; computersysteem waarin gegevens over afschot, vangsten en verjaagacties worden geregistreerd door de uitvoerders.
GRW	Gunstige referentiewaarde
GRP	Gunstige referentiepopulatie, de GRW voor populatiegrootte
MVP	Minimale levensvatbare populatie
OD	Omgevingsdienst (Noord-Holland-Noord); organisatie gemandateerd door de Provincie Noord-Holland voor ontheffingverlening en handhaving van natuurbeleid en -wetgeving
Svl	Staat van Instandhouding
standganzen	ganzen behorende tot soorten of populaties die in een lokaal gebied (zoals provincie N-H) broeden en hier (grotendeels) gedurende (vrijwel) het hele jaar aanwezig zijn.
trekganzen	ganzen behorende tot soorten of populaties die niet in Noord-Holland of Nederland broeden maar hier voorkomen als overwinterraars en/of doortrekkers.
Wnb	Wet Natuurbescherming

Provincie Fryslân

Kennisgeving omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit Omgevingswet

Gedeputeerde Staten hebben een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit verleend ten behoeve van populatiebeheer van grauwe ganzen in de vorm van afschot koppelvormende grauwe ganzen, legselbeperking grauwe ganzen en afschot van grauwe ganzen in de maanden april tot en met september. De omgevingsvergunning is geldig vanaf de dag van kennisgeving van het besluit in het provinciaal blad tot en met 31 december 2029.

De aanvraag voor populatiebeheer van de grote Canadese gans wordt (vooralsnog) afgewezen. Op de aanvraag voor ruivangsten van de grauwe gans wordt nog niet beslist.

Voor inzien van de omgevingsvergunning, zie kader. Vermeld hierbij zaaknummer 279906.

Belanghebbenden kunnen **tot en met 6 weken na verzenddatum van het besluit** een gemotiveerd bezwaarschrift indienen bij Gedeputeerde Staten. Let op: het indienen van een bezwaarschrift schorst niet de werking van het besluit. Indien spoed dat vereist kan bij de voorzieningenrechter van de rechtbank Noord-Nederland worden verzocht om het treffen van een voorlopige voorziening.

Gegevens besluit

Zaaknummer (zie onderwerp besluit)	PF-.../.....

Contactpersoon

Bedrijfsnaam	
Contactpersoon	
Adres	
Telefoonnummer en e-mail	

Gegevens project

Locatie werkzaamheden	
Type werkzaamheden	
Startdatum	
Einddatum	
Overzicht planning werkzaamheden (indien beschikbaar een evt. periodiek schema meezenden)	

Overig

Versturen aan

Stuur dit formulier minimaal drie dagen voor de start van de werkzaamheden naar wnb@fryslan.fr of vul digitaal in via onderstaande QR-code (scan de code met de camera van de telefoon):

